

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки підприємства та організації підприємницької діяльності
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)

“27” травня 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Економіка підприємства та організація підприємницької
діяльності»
(назва освітньої програми)

на тему: «Фактори та резерви підвищення ефективності використання основних
засобів на ТОВ «ЮГФУД»
(назва теми)

Виконавець:

Студент 46 групи ФЕУП
Лапченко Павло Юрійович _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)
Янковий Олександр Григорович _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	6
1.1 Поняття і сутність основних засобів підприємства.....	6
1.2 Важливіші характеристики основних засобів на промисловому виробництві.....	9
1.3 Показники ефективності використання основних виробничих засобів	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ЮГФУД».....	19
2.1 Загальні відомості про ТОВ «ЮГФУД».....	19
2.2 Дослідження економічного стану підприємства.....	25
2.3 Аналіз використання основних засобів ТОВ «ЮГФУД».....	33
2.4 Методи дослідження резервів використання основних засобів.....	40
РОЗДІЛ 3. РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ЮГФУД»	46
3.1 Побудова двох факторної детермінованої моделі фондовіддачі.....	46
3.2 Заходи щодо підвищення фондовіддачі на підприємстві..	50
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап розвитку економіки України, який характеризується багаторічним трансформаційним спадам, посиленням повномасштабною війною з РФ, неможливо успішно подолати без прискореного розвитку виробничого сектору і, перш за все, промисловості. Розвиток вітчизняної економіки передбачає ефективне використання важливіших виробничих ресурсів, серед яких слід виділити основний капітал у формі основних засобів. З указаною проблемою тісно корелюють питання відтворення основних виробничих засобів, їх високої зношеності на підприємствах промисловості, амортизаційної політики на макро- і мікрорівні, цільового використання амортизаційного фонду та його контролю з боку держави, моделювання та прогнозування рівня фондівіддачі суб'єктів господарювання.

Усі ці проблеми й питання розглядали відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема, Г. Астапова, Т. Барановська, І. Бобух, О. Гавриловський, Н. Гайдукова, Н. Дугієнко, Є. Жердєв, О. Загорянська, Н. Іщенко, О. Кленін, Л. Коваленко, В. Колот, О. Кузьмін, Н. Левченко, О. Лищенко, А. Непран, Л. Овод, О. Орлов, В. Осипов, В. Островецький, Н. Педченко, Є. Помилуйко, Н. Приймак, Т. Прутська, Г. Пуйда, О. Радева, С. Саєнко, С. Скоморохова, А. Снеткова, Н. Ткаченко, Д. Трачова, Н. Швець, Л. Юрчишена та ін.

Метою роботи є дослідження теоретичних, методологічних та практичних основ підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві харчової промисловості України.

Досягнення мети дослідження визначило необхідність вирішення таких головних завдань:

- розглянути економічне поняття і сутність основних засобів підприємства;
- проаналізувати важливіші характеристики основних засобів на виробництві;

- дослідити показники ефективності використання основних виробничих засобів;
- обговорити шляхи, фактори й резерви підвищення ефективності застосування основних засобів вітчизняних промислових підприємств.

Об'єктом дослідження є процес управління ефективністю використання основних виробничих засобів на підприємствах харчової промисловості.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні аспекти підвищення ефективності застосування основних виробничих засобів в умовах перманентних змін зовнішнього середовища.

Методи дослідження. Методологічною основою даного дослідження є наукові концепції та теоретичні розробки вітчизняних та зарубіжних вчених в області управління ефективністю використання основних виробничих засобів промислових підприємств з урахуванням змін зовнішнього середовища й адаптації до них сучасного вітчизняного бізнесу. В процесі дослідження використані методи та засоби економічного аналізу – таблиці, графіки, порівняння, угруповання, детерміновані індексні моделі та ін.

Інформаційною базою дослідження служили Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, матеріали монографій, підручників, статей і тез вітчизняних та зарубіжних учених, публікації в друкованих й електронних економічних виданнях, першоджерела та дані фінансової звітності ТОВ «ЮГФУД» України.

Практичне значення отриманих результатів. У кваліфікаційній роботі продемонстровані сучасні методи і моделі підвищення ефективності використання основних виробничих засобів промислового підприємства, проведений аналіз стану, руху й рівень ефективності застосування системи управління основними виробничими фондами ТОВ «ЮГФУД», запропоновано заходи щодо підвищення її ефективності за рахунок впровадження заходів організаційно-технічного та економічного характеру.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження апробовані й докладались на IV підсумковій науково-практичній студентській конференції «Сучасні виклики економіки», яка відбулась в м. Одесі 17 квітня 2024 року на базі Одеського національного економічного університету.

Публікації. Лапченко П. Ю. Дослідження використання основних засобів на ТОВ «ЮГФУД». Збірник матеріалів IV підсумкової науково-практичної студентській конференції ОНЕУ «Сучасні виклики економіки». Одеса. 17 квітня 2024 р. С. 16–17.

Структура і обсяг роботи складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (57 найменувань) та 1 додаток. Загальний обсяг бакалаврської роботи становить 67 сторінок комп'ютерного тексту, містить 13 таблиць та 16 рисунків.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1 Поняття і сутність основних засобів підприємства

При дослідженні ефективності використання основних засобів на промисловому підприємстві, таких, як фондоозброєність, фондівіддача та інші, застосовується величина їхньої середньорічної вартості як вимірник основного капіталу. Сучасна економічна теорія розглядає капітал як один із важливіших виробничих факторів виробництва, що виступає у вигляді основних засобів підприємства.

Термін «основні засоби» з'явився у вітчизняній економічній літературі на початку ХХІ ст. в бухгалтерському обліку і аудиті в зв'язку з виходом Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 зі змінами станом на 1 січня 2000 р. [40], яке рекомендувало замість терміну «фонди» використовувати у звітності підприємств поняття «засоби» з відповідним виділенням основних і оборотних засобів. Воно містило наступне визначення: «Основні засоби – це матеріальні активи, що використовуються підприємством у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)».

Податковий кодекс України [37] у пункті 14.1.138 затвердив кінцевий варіант обговорюваного поняття у податковому обліку: «основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та

очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)».

У Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 16 зі змінами станом на 1 січня 2012 р. [29] зазначається: «Основні засоби – це матеріальні об'єкти, що їх:

- а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей;
- б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду».

Отже, в переважній більшості нормативно-правових актів бухгалтерського і податкового обліку зустрічається термін «основні засоби» з тлумаченням даного поняття саме як матеріальних активів, матеріальних об'єктів, строк корисного використання яких на виробництві більше одного року.

О. Вовк, Ю. Вовк, З. Чуприкова [7, с. 219] підкреслюють, що ототожнювати поняття «основні фонди» та «основні засоби» не можна, адже перші означають грошовий вираз засобів праці (мінову вартість), а останні – уречевлену форму цих засобів (споживча вартість). Тобто основні засоби – це засоби праці в матеріальній формі, а основні фонди – це авансовані на їх придбання кошти.

На нашу думку, поняття «основні фонди», «основний капітал» та «основні засоби» не є тотожними, а характеризують різні стадії руху капіталу. Тому ми в даному дослідженні будемо дотримуватись традиційної для економічної науки і, зокрема економіки підприємства, термінології на кшталт «основні фонди», «фондоозбросеність» тощо, маючи на увазі, що економічна сутність указаних понять повністю відповідає їхньому сучасному тлумаченню, а їхня актуальність в теорії і застосування на практиці не викликає сумніву.

Основні фонди є одним із важливіших факторів виробництва, а в умовах ринкової економіки і прискорення науково-технічного прогресу роль цього фактора в національній економіці істотно зростає.

Економічне і соціальне значення основних фонди на макrorівні обумовлюється багатьма причинами:

- основні фонди є суттєвою частиною національного багатства країни, з їх зростанням збільшується і національне багатство країни;

- від величини основних фондів, особливо їх якісного стану, в значній мірі залежить конкурентоспроможність вітчизняної продукції та ефективність виробництва;

- від кількісного і якісного стану особливо активної частини основних фондів залежить рівень механізації праці з усіма економічними і соціальними наслідками;

- від величини і якісного стану основних фондів у народному господарстві в значній мірі залежать темпи економічного зростання в країні;

- наявність достатньої величини основних фондів – це основа для економічної безпеки країни.

Велика роль основних фондів і на рівні підприємства, бо від величини їх вартості і якісного стану в значній мірі залежать:

- виробнича потужність підприємства, обсяг випуску і реалізації продукції;

- рівень механізації, автоматизації виробництва і праці;

- рівень якості та конкурентоспроможності продукції, що випускається;

- рівень собівартості і рентабельності реалізованої продукції;

- фінансовий стан підприємства на даному етапі і в перспективі.

Тому на кожному підприємстві треба управляти не тільки процесом створення та оновлення основного капіталу, а й його ефективністю використання.

Очевидно, що показники структури основних фондів (як відношення частини до цілого) можна розраховувати не лише за активною та пасивною частиною основних фондів підприємства. Так, визначають галузеву структуру основних фондів промисловості, структуру основних фондів за належністю, використанням, формою власності, функціональним призначенням тощо. При цьому виникає проблема оптимізації структури основних фондів на підприємстві.

1.2 Важливіші характеристики основних засобів на промисловому виробництві

У системі техніко-економічних характеристик основних фондів показник фондоозброєності займає головне місце в групі вимірників ступеню забезпеченості персоналу промислового підприємства поряд з параметрами стану, руху та ефективності використання основних виробничих засобів (рис. 1.1).

Окрім фондоозброєності в економічному аналізі для оцінки забезпеченості працівників основними фондами використовується також показник технічної озброєності, що представляє собою відношення активної частини основних фондів до чисельності працівників (робітників) основної діяльності.

З метою характеристики фондоозброєності іноді застосовується такий показник, як питома вага вартості основних фондів у майні підприємства. Якщо вказаний показник досягає критичної позначки (0,2–0,3), то це означає, що реальний виробничий потенціал підприємства дуже низький і треба терміново шукати кошти для виправлення потенційно загрозливого становища.

Рис. 1.1 – Показники забезпечення, стану, руху й ефективності використання основних фондів на підприємстві

Джерело: побудовано автором на основі [39]

Показники оцінки стану й руху основних виробничих засобів включають такі важливіші характеристики, як коефіцієнт зносу, коефіцієнт придатності, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт вибуття, темп приросту (табл.1.1).

Коефіцієнт зносу основних фондів (K_3) характеризує ступінь їхнього зносу, а коефіцієнт придатності (K_{Π}) показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі господарської діяльності підприємства. Очевидно, що справедлива рівність $K_3 + K_{\Pi} = 1$.

Розрізняють два види зносу – фізичний та моральний [24; 27 ; 31; 44; 48]. Фізичний знос – це поступова втрата основними фондами своєї первісної споживної вартості, яка обумовлена не тільки їх функціонуванням, а й їх бездіяльністю (руйнування від зовнішнього, атмосферного впливу, корозії).

Таблиця 1.1 – Показники оцінки стану й руху основних виробничих засобів (ОВЗ) та алгоритм їх розрахунку

№ з/п	Показники	Алгоритм розрахунку
1	коефіцієнт зносу (K_3)	$K_3 = \frac{3}{\Phi} = \frac{\Phi - 3B}{\Phi},$ де 3 – кумулятивна величина нарахованого зносу ОВЗ на кінець року; Φ – первісна вартість ОВЗ на кінець року; $3B$ – залишкова вартість ОВЗ на кінець року.
2	коефіцієнт придатності (K_{Π})	$K_{\Pi} = \frac{3B}{\Phi}, \text{ або } K_{\Pi} = 1 - K_3.$
3	коефіцієнт оновлення (K_O)	$K_O = \frac{\Phi_B}{\Phi},$ де Φ_B – первісна вартість введених у дію ОВЗ за рік.
4	коефіцієнт вибуття (K_B)	$K_B = \frac{\Phi_{ВИБ}}{\Phi_{\Pi P}},$ де $\Phi_{ВИБ}$ – первісна (переоцінена) вартість вибулих ОВЗ за рік через їх непридатність і знос; $\Phi_{\Pi P}$ – первісна (переоцінена) вартість ОВЗ на початок року.
5	темپ приросту ($T_{\Pi P}$)	$T_{\Pi P} = \frac{\Phi_B - \Phi_{ВИБ}}{\Phi}.$

Джерело: побудовано автором на основі [3; 10; 16; 19; 34; 57]

Унаслідок фізичного зносу основних фондів погіршуються їх техніко-економічні та інші характеристики – знижується продуктивність, збільшуються експлуатаційні витрати, змінюється режим роботи тощо. На фізичний знос впливають якість основних фондів, їх технічна досконалість (конструкції, вид і якість матеріалів); особливості технологічного процесу (величина швидкості та сили різання, подання тощо), режим роботи, організація догляду, якості і своєчасність ремонту, якість перероблюваної сировини, ступінь захищеності від зовнішніх умов (вологості, кислотності, атмосферних опадів) тощо.

Розрізняють фізичний частковий та фізичний повний знос основних фондів. Частковий знос можна усунути. Це означає, що споживні вартості основних фондів відновлюються за рахунок ремонту. Повний знос не можна усунути, він зумовлює необхідність ліквідації зношених фондів та заміни їх

новими. Рівень зносу основних фондів та оцінку їхньої придатності визначають під час інвентаризації та переоцінки основних фондів.

Моральний знос, як правило, настає раніше фізичного зносу, тобто основні фонди, які ще можуть бути використані, економічно вже не ефективні. Моральний знос – це зменшення вартості основних фондів під впливом підвищення продуктивності праці в галузях, що виробляють засоби праці (скорочення суспільно необхідних витрат на їх відтворення), а також у результаті створення нових, більш продуктивних і економічно вигідних машин та устаткування, ніж ті, що перебувають в експлуатації.

Таким чином, моральний знос проявляється у двох формах. Перша полягає у втраті цінності старих засобів у результаті зниження вартості їх відтворення, друга – як наслідок втрати цінності старих основних фондів через створення нових, більш ефективних. Моральному зносу другої форми підлягає в основному активна частина основних фондів.

Процес відшкодування зношування основних фондів здійснюється шляхом амортизації, тобто перенесення їх вартості на вартість новоствореної продукції з метою їх повного відновлення. При цьому об'єктом амортизації є вартість, яка амортизується, тобто первісна або переоцінена вартість основних виробничих засобів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості. Під останньою розуміють суму коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) основних фондів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Строк корисного використання (експлуатації) – очікуваний період часу, протягом якого основні виробничі засоби будуть використовуватися підприємством або за їх використанням буде виготовлено (виконано) очікуваний обсяг продукції (робіт, послуг).

При визначенні строку корисного використання (експлуатації) зазвичай враховується такі чинники:

- очікуване використання об'єкта підприємством/установою з урахуванням його потужності або продуктивності;
- фізичний та моральний знос, що передбачається;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори.

Зауважимо, що на практиці при надходженні основних засобів дуже важко або майже неможливо визначити їх ліквідаційну вартість. В такому випадку або коли ліквідаційна вартість становить несуттєву суму, вважають, що вона дорівнює нулю.

Амортизаційні кошти надходять підприємству у складі виручки від реалізації готової продукції (робіт, послуг) і накопичуються для подальшого використання як джерела відтворення вартості основних засобів в амортизаційному фонді.

Амортизаційний фонд являє собою кошти для простого відтворення основних засобів. Проте якщо в результаті технічного прогресу у відповідних секторах народного господарства має місце зниження собівартості засобів виробництва, що там створюються, і, відповідно, зниження оптових цін на них, то амортизаційні кошти можуть виступати і як джерело розширеного відтворення основних засобів.

Амортизаційні відрахування здійснюються за певними нормами. Норма амортизації – це встановлений річний (місячний) відсоток відшкодування вартості зношення частини основних фондів. Норми амортизації, які застосовуються на підприємстві, мають бути економічно обґрунтованими і спрямованими на своєчасне відшкодування основних фондів.

Відповідно до п. 28 Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 [40] підприємство самостійно обирає метод амортизації з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Переваги та недоліки окремих методів нарахування амортизації більш детально розглянуті в роботах [16; 19; 27; 42; 44; 48].

1.3 Показники ефективності використання основних виробничих засобів

Про ефективність використання основних виробничих засобів підприємства можна судити за допомогою співвідношення темпів зростання випуску продукції і темпів росту необоротних активів за певний період часу. Якщо ріст випуску продукції випереджає підвищення основних фондів, то це вказує на позитивну тенденцію у динаміці фондівіддачі на підприємстві, а отже, і у застосуванні основних засобів підприємства і, навпаки. Аналогічно можна казати і про випередження темпів зростання чистого прибутку підприємства і темпів росту його основних виробничих засобів, що свідчить про підвищення фіндорентабельності товаровиробника.

Фондовіддача (ΦB) – відношення вартості виробленої за рік продукції (робіт, послуг) Π до середньорічної вартості основних фондів:

$$\Phi B = \frac{\Pi}{\Phi}. \quad (1.1)$$

Фондовіддача показує загальну віддачу від використання кожної гривні, витраченої на основні фонди, тобто ефективність вкладення цих коштів і вимірюється в грн./грн. У якості обсягу продукції при визначенні фондівіддачі можуть використовуватися різні вартісні показники – валова, товарна, реалізована, чиста продукція тощо.

Ми вважаємо, що показник фондівіддачі, розрахований на базі чистої виручки від реалізації продукції, дозволяє більш точно характеризувати ефективність використання основних фондів на підприємстві в умовах ринкової економіки. Це впливає з того факту, що саме реалізована продукція відображає реальне визнання зовнішніми споживачами суспільної важливості й доцільності функціонування даного підприємства як товаровиробника певної продукції, робіт, послуг.

При розрахунку фондівіддачі в якості вартості основних фондів беруться до уваги власні та орендовані транспортні засоби; не враховуються основні

засоби, що знаходяться на консервації, а також здані в оренду іншим підприємствам. Розрахунок цього показника може проводитися по основним фондам, оціненим як за первісною, так і за залишковою вартістю.

Незалежно від бази обчислення фондівіддачі зміст показника не позбавлений ряду недоліків, які необхідно мати на увазі в практиці господарювання та економічного аналізу. Даний показник важко зіставляти у часі, так як у чисельнику фігурує річний обсяг продукції, а в знаменнику зазначаються основні засоби, окремі елементи яких мають різні терміни служби, але у всіх випадках перевищують річний відрізок часу. Прийнятий обсяг реалізованої продукції не може розглядатися як величина, пропорційна розмірам основних засобів, у зв'язку з тим, що він залежить від використання основних засобів протягом доби, від річного режиму роботи і т. п. При розрахунку фондівіддачі враховується і пасивна частина основних засобів, яка слабо пов'язана з випуском продукції.

З метою поглибленого аналізу фондівіддачі, зазвичай, рекомендується така мультиплікативна факторна модель [34]:

$$\Phi B = K_M \times W_Y \times K_{3M} \times \frac{1}{p_Y} \times d_Y, \quad (1.2)$$

де K_M – коефіцієнт матеріальних витрат;

W_Y – продуктивність устаткування;

K_{3M} – коефіцієнт змінності;

p_Y – вартість одиниці устаткування;

d_Y – питома вага машин і устаткування у загальній вартості основних засобів.

Факторну модель (1.2) можна реалізувати будь-яким із відомих в теорії статистики методів, зокрема методом виявлення ізольованого впливу факторів, який забезпечує оцінку синергетичного ефекту п'ятих вихідних чинників (рис. 1.2). Окрім фондівіддачі, для оцінки ступеня використання основних фондів використовуються інші показники, зокрема, знімання продукції з 1 м²

виробничої площі. До виробничої площі включається площа, на якій розміщене технологічне устаткування, і площі, відведені під проходи і проміжні склади. Не відносяться до виробничих площ приміщення заводоуправління, загальновиробничих складів та інших невикористаних підрозділів підприємства.

Про ефективність використання основних засобів також судять за таким показником, як фондоємність продукції $\Phi\epsilon$. Фондомісткість продукції – величина, обернена до фондovіддачі, тобто $\Phi\epsilon = \frac{\Phi}{\Pi}$. Вона показує частку вартості основних фондів, що припадає на кожну гривню продукції, яка реалізується. Як уже зазначалось вище, окрім фондovіддачі і фондоємності, відносним показником ефективності використання основних фондів є також фондорентабельність (ΦP). Цей показник визначається за формулою:

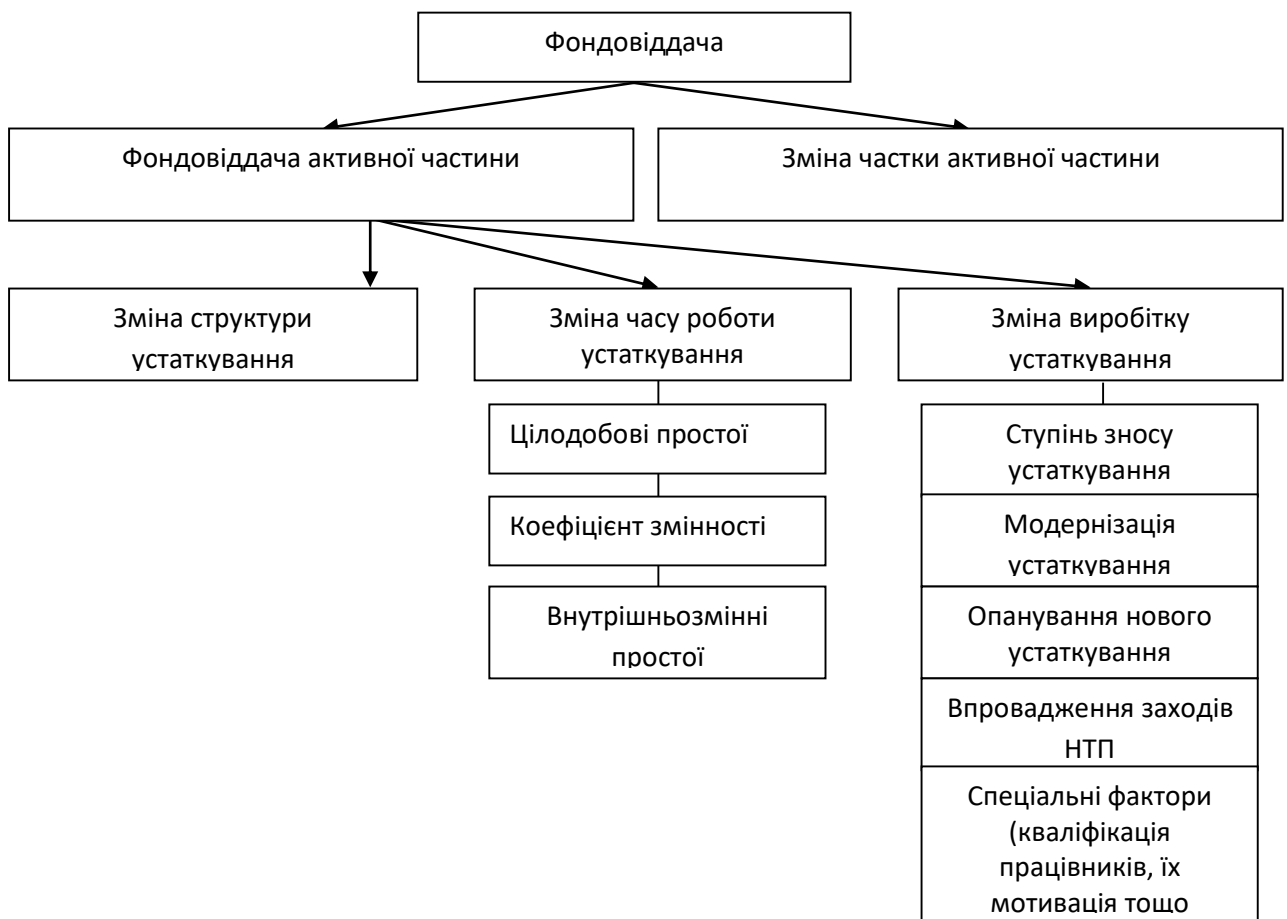

Рис. 1.2 – Головні фактори, що визначають рівень фондovіддачі на підприємстві

Джерело: побудовано автором

$$\Phi P = \frac{ПР}{\Phi} \times 100, \quad (1.3)$$

де $ПР$ – валовий (чистий) прибуток підприємства за звітний період.

Поряд з фондівдачею, фондосмістю, фондорентабельністю, які узагальнено характеризують ефективність застосування всієї сукупності основних фондів на підприємстві, існують також часткові показники ефективності використання окремих груп основних засобів, зокрема, їх активної частини [8; 9; 17; 18]:

- 1) коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування ($K_{ЕКСТ}$);
- 2) коефіцієнт інтенсивного завантаження ($K_{ІНТ}$);
- 3) коефіцієнт інтегрального використання основних фондів ($K_{ІНТЕГР}$),
- 4) коефіцієнт змінності роботи обладнання ($K_{ЗМ}$).
- 5) Коефіцієнт використання змінного режиму ($K_{ЗР}$).

Коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування групи обладнання цеху визначають так:

$$K_{ЕКСТ} = \frac{T_{ФАКТ}}{T_{НОМ}}, \quad (1.4)$$

де $T_{ФАКТ}$, $T_{НОМ}$ – фактичний і номінальний фонд часу роботи обладнання за певний період, годин.

При цьому номінальний фонд часу роботи обладнання розраховується за наступною формулою:

$$T_{НОМ} = [T_K - (B + C)] \times t_{ЗМ} \times K_З, \quad (1.5)$$

де T_K – календарний фонд часу, дні;

B , C – вихідні й святкові дні;

$t_{ЗМ}$ – тривалість зміни, години;

$K_З$ – кількість змін роботи обладнання на добу.

Коефіцієнт інтенсивного завантаження за групою обладнання K_{INT} обчислюється відношенням фактичного випуску продукції $\Pi_{ФАКТ}$ на цьому обладнанні до його виробничої потужності $ВП$:

$$K_{ЕКСТ} = \frac{\Pi_{ФАКТ}}{ВП}. \quad (1.6)$$

Коефіцієнт інтегрального використання основних фондів $K_{ИНТЕГР}$ розраховується як добуток коефіцієнта екстенсивного завантаження устаткування $K_{ЕКСТ}$ на коефіцієнт інтенсивного завантаження K_{INT} :

$$K_{ИНТЕГР} = K_{ЕКСТ} \times K_{INT}. \quad (1.7)$$

Коефіцієнт змінності обчислюється за формулою:

$$K_{ЗМ} = \frac{B_{МЗ}}{B_{МД}}, \quad (1.8)$$

де $B_{МЗ}$ – кількість відпрацьованих машино-змін;

$B_{МД}$ – кількість відпрацьованих машино-днів.

Коефіцієнт використання змінного режиму $K_{ЗР}$ визначають діленням коефіцієнта змінності роботи устаткування на максимальну кількість змін $З$:

$$K_{ЗР} = \frac{K_{ЗМ}}{З}. \quad (1.9)$$

Слід зауважити, що при оцінці ефективності використання основних фондів промислового підприємства необхідно враховувати особливості його господарської діяльності, характер продукції, що випускається, форму власності, стратегічну мету тощо.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ЮГФУД»

2.1 Загальні відомості про ТОВ «ЮГФУД»

Товариство з обмеженою відповідальністю «ЮГФУД» є юридичною особою за законодавством України, що діє згідно з Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законами України «Про товариства з обмеженою відповідальністю», «Про зовнішньоекономічну діяльність» та іншими чинними законодавчими актами.

Товариство є суб'єктом господарювання, за способом створення Статутного капіталу є корпоративним, та створено на основі приватної власності Учасника(ів) Товариства. Учасником товариства є фізична особа, громадянин України. Повне найменування Товариства: ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «ЮГФУД». Юридична адреса: 65025, м. Одеса, 19 км Старокиївської дороги [41; 50].

Товариство має самостійний баланс, рахунки в банках України, круглу печатку зі своєю назвою. Учасник(и) Товариства не відповідають за його зобов'язаннями і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства у межах вартості своїх вкладів. За родом своєї діяльності для досягнення цілей та виконання задач Товариство є учасником зовнішньоекономічної діяльності.

Для здійснення своїх статутних цілей Товариство має право:

- укладати на території України та інших держав будь-які угоди та інші юридичні акти;
- створювати філії, представництва, дочірні підприємства та інші структурні підрозділи як на території України, так і за її межами;
- вести самостійну зовнішньоекономічну діяльність;
- купувати, орендувати, брати у лізинг рухоме та нерухоме майно, а також матеріальні ресурси, в тому числі і основні засоби виробництва у відповідності з чинним законодавством фізичних та юридичних осіб України та

інших держав;

- створювати та реєструвати власні торгові марки (знак для товарів та послуг);

- самостійно визначати форми та систему оплати праці, її організацію та нормування.

Основною метою діяльності Товариства є здійснення будь-якої підприємницької діяльності, яка не заборонена чинним законодавством України та відповідає меті, передбаченій Статутом, отримання прибутку за рахунок виробничої, підприємницької, комерційної та інших видів діяльності в різноманітних галузях господарювання і забезпечення на цій основі соціально-економічних потреб суспільства, а також зростання добробуту учасників та працівників Товариства.

Обсяги реалізації продукції ТОВ «ЮГФУД» у 2018-2020 рр. наведено на рис. 2.1.

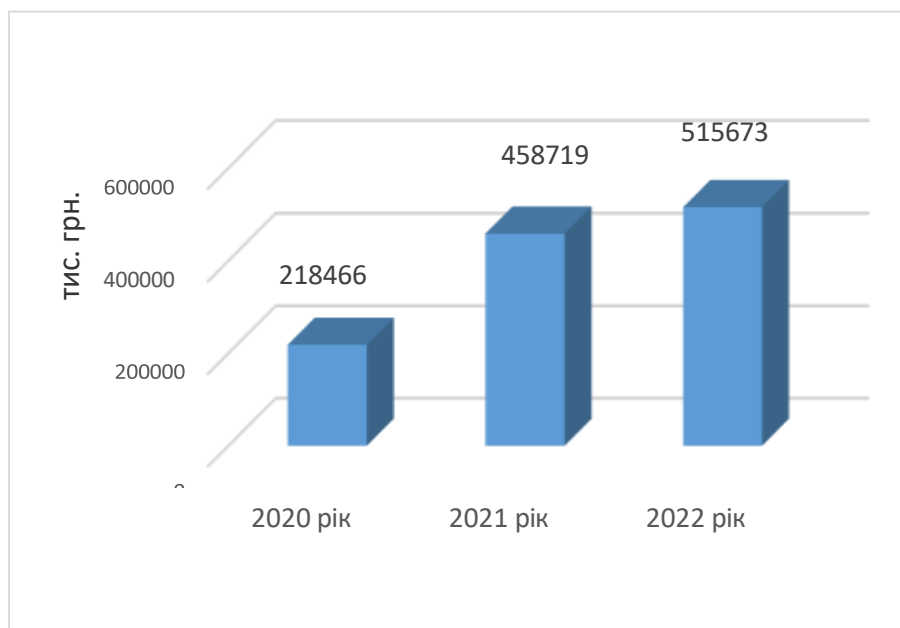

Рис. 2.1 – Динаміка обсягу реалізованої продукції

ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Дані рис. 2.1 свідчать про нарощування обсягів реалізованої продукції.

У 2020 р. обсяг реалізованої продукції склав 218466 тис. грн., у 2021 р. – 458719 тис. грн., у 2022 р. підприємство реалізувало продукції на суму 515673 тис. грн., тобто в 2,3 рази більше порівняно з 2020 р. та на 12,4% більше порівняно з 2021 р. Збільшення обсягів реалізації продукції свідчить про ефективну господарську діяльність ТОВ «ЮГФУД».

В загальному обсязі реалізованої продукції (робіт, послуг) ТОВ «ЮГФУД» у 2022 р. виробництво продукції однорідної групи «Ролліні та аналоги, кріспі ролли» складало 370976,6 тис. грн. або 58,6% від загального обсягу реалізації, бонетної продукції – 168804,4 тис. грн. або 26,7% від загального обсягу, виробів з тіста Філо – 33924,0 тис. грн. або 5,4% від загального обсягу реалізації, тіста та хлібів – 59042,2 тис. грн. або 9,3% від загального обсягу реалізації (рис. 2.2).

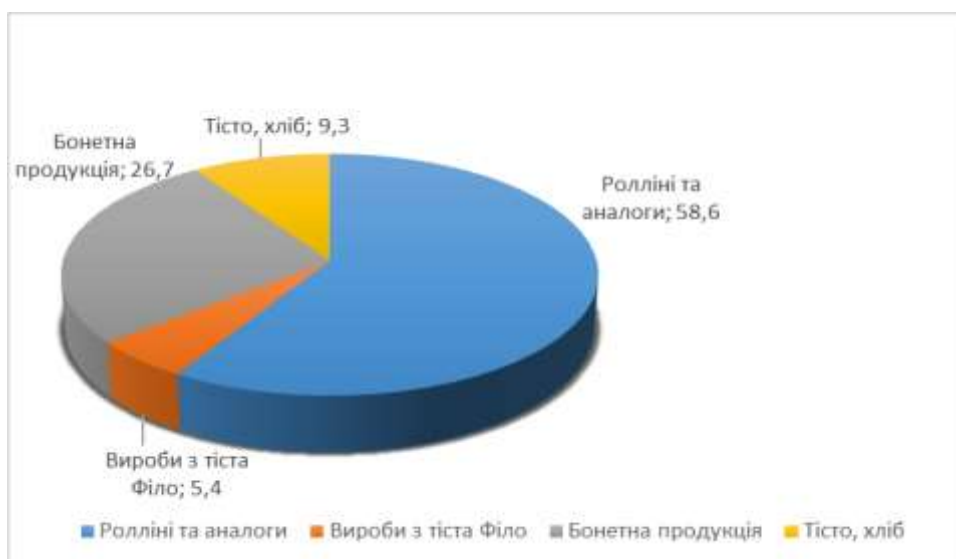

Рис. 2.2 – Структура реалізованої продукції ТОВ «ЮГФУД» за 2022 р.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

З загального обсягу виробленої продукції товариством в Україні реалізовано виробів на суму 513428,8 тис. грн. або 81,1%, експортовано продукції на суму 119321,3 тис. грн. або 18,9% (рис. 2.3). Експортувалась продукція ТОВ «ЮГФУД» у 2022 р. до Молдови, Придністров'я, Азербайджану, ОАЕ, США, В'єтнаму.

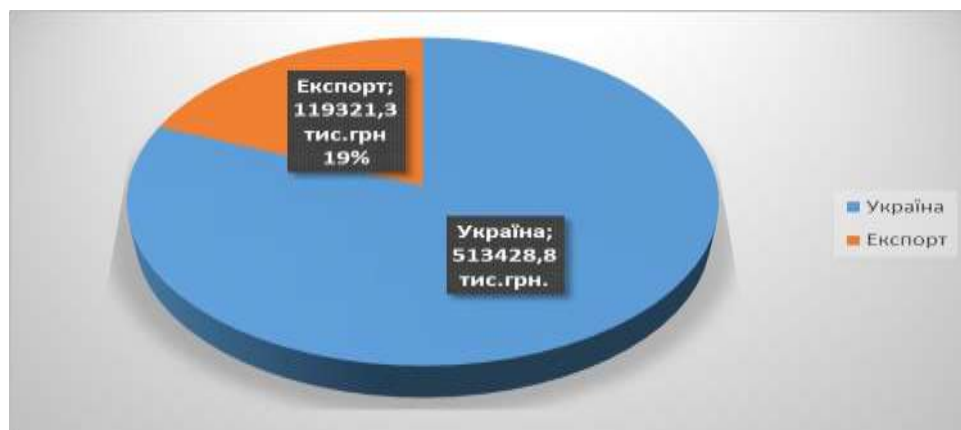

Рис. 2.3 – Структура внутрішнього споживання та експорту продукції ТОВ «ЮГФУД» за 2022 р.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

В Україні продукція ТОВ «ЮГФУД» у 2022 р. реалізовувалася через дистриб'ютерську мережу – 324946, 9 тис. грн. або 63,3%; через торгові марки для інших виробників – 184377,7 тис. грн. або 35,9% та через власну мережу VERTUTA – 4104,2 тис. грн. або 0,8% (табл. 2.1 та рис. 2.4).

Таблиця 2.1 – Канали реалізації продукції ТОВ «ЮГФУД» у 2022 р.

Канали реалізації продукції	тис. грн.	%
Дистриб'юція	324946, 9	63,3
Торгові марки для інших виробників	184377,7	35,9
Власна мережа VERTUTA	4104,2	0,8
Всього	513428,8	100,0

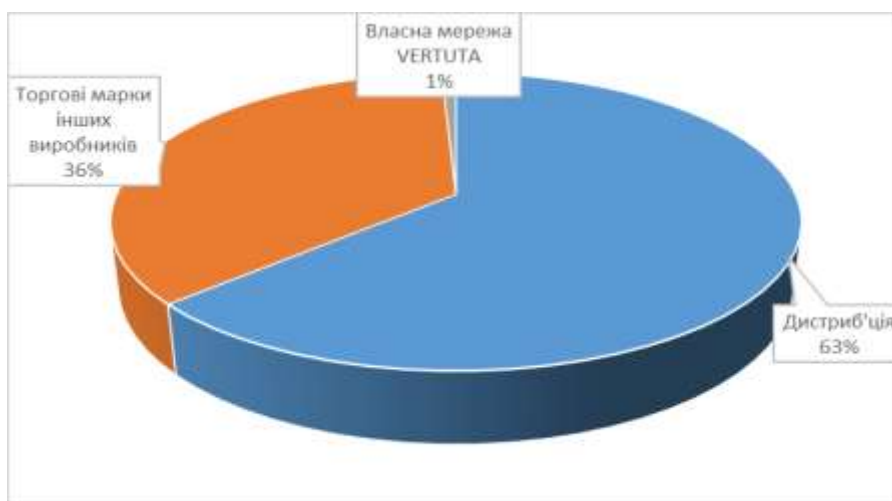

Рис. 2.4 – Канали реалізації продукції ТОВ «ЮГФУД» у 2022 р.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Одним із важливіших елементів внутрішнього середовища підприємства є його організаційна структура управління. Організаційна структура регулює: розподіл завдань по відділах і підрозділах підприємства; компетентність відділів та підрозділів у вирішенні певних проблем; загальну взаємодію відділів та підрозділів.

Під структурою управління розуміється упорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів, які знаходяться між собою в сталих відношеннях, що забезпечують їх функціонування і розвиток як єдиного цілого.

На підприємстві діє лінійно-функціональна організаційна структура управління. Вона базується на розподілі повноважень та відповідальності за функціями управління, а також на прийнятті рішень по вертикалі. Управління на підприємстві організовується за лінійною схемою, функціональні ж підрозділи апарату управління лише допомагають лінійним керівникам вирішувати поставлені завдання. Лінійні керівники не є підлеглими керівникам функціональних підрозділів апарату управління. Застосування такої організаційної структури управління найбільш доцільне в умовах масового виробництва зі сталим асортиментом продукції, незначних еволюційних змін технології виробництва продукції.

На рис. 2.5 зображено організаційну структуру управління ТОВ «ЮГФУД». Виробнича структура підприємства – сукупність виробничих ланок, їхня кількість розміри, співвідношення між ними за кількістю працівників, використовуваних виробничих фондів. В основі формування виробничої структури підприємства – частковий поділ праці. Одна або кілька стадій виробничого процесу організаційно оформляються у відповідні структурні підрозділи підприємства. До виробничих відносять підрозділи, в яких здійснюється основне виробництво, а також допоміжні й ті, що обслуговують основне виробництво.

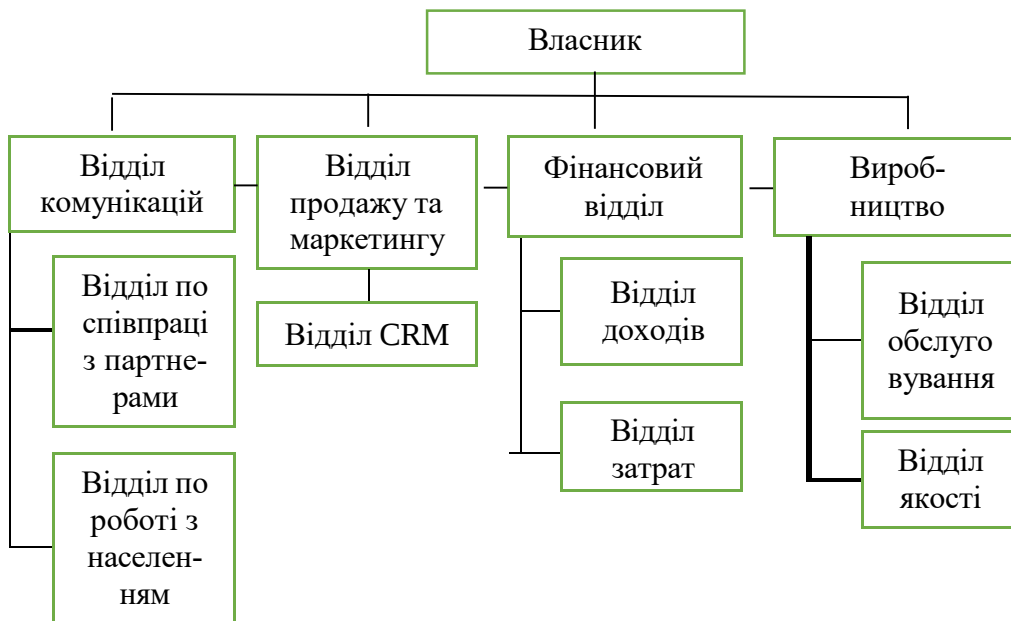

Рис. 2.5 – Організаційна структура управління ТОВ «ЮГФУД»

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

На ТОВ «ЮГФУД» виробнича структура відноситься до змішаного типу, тобто заготівельні цехи і ділянки будуються за технологічним принципом, а обробні та складальні – за предметним. На рис. 2.6 зображено виробничу структуру підприємства.

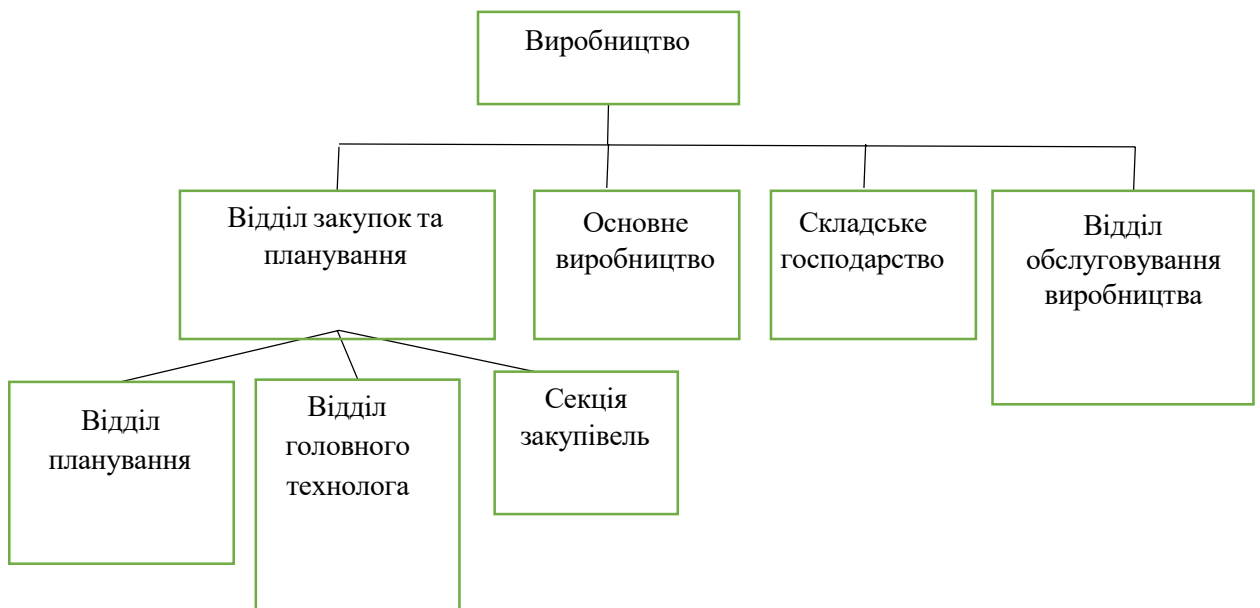

Рис. 2.6 – Виробнича структура ТОВ «ЮГФУД»

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

2.2 Дослідження економічного стану підприємства

Для визначення рівня ефективності діяльності ТОВ «ЮГФУД» проведемо аналіз основних економічних та фінансових результатів його господарської діяльності. Саме результати фінансово-економічних показників діяльності підприємства є головними індикаторами успішності підприємства на ринку та його конкурентоспроможності.

Основні техніко-економічні показники господарської діяльності ТОВ «ЮГФУД» за 2020- 2022 рр. наведені в табл. 2.2. Аналізуючи господарські показники діяльності ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр., що наведені у табл. 2.4, можемо зробити такі висновки: середня вартість сукупного капіталу у 2022 р. мала значення – 158510 тис. грн., що на 99103 тис. грн. або в 2,7 рази більше у порівнянні з 2018 р. та на 47568 тис. грн. або на 42,9% більше ніж у 2021 р. Середня вартість власного капіталу у 2022 р. склала 17578 тис. грн., що на 15115 тис. грн. або на 7,1 рази більше у порівнянні з 2020 р. та на 8380 тис. грн. або на 91,1% більше відносно 2021 р. Збільшення розміру власного капіталу є позитивним для підприємства. Графічно динаміка середньої вартості власного капіталу наведена на рис. 2.7.

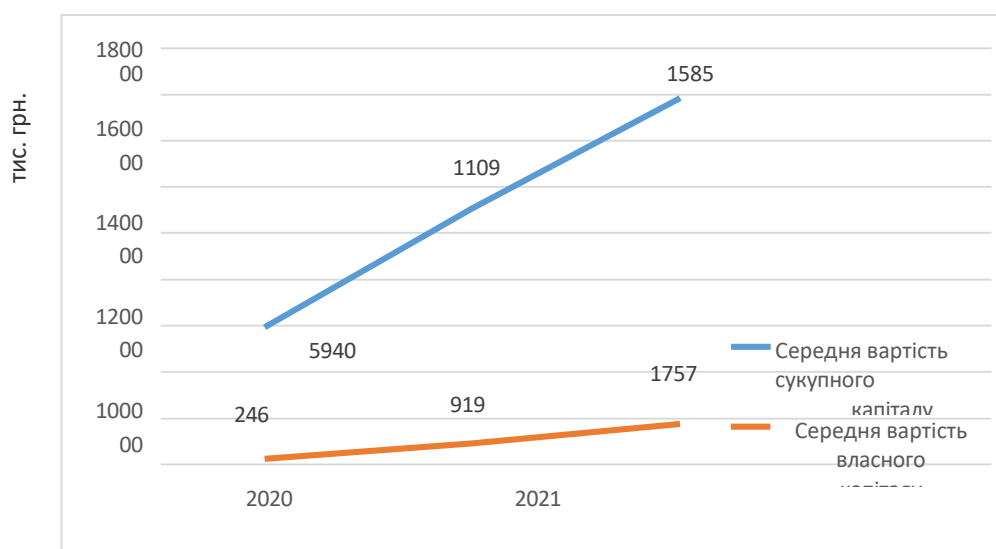

Рис. 2.7 – Динаміка середньої вартості сукупного та власного капіталу ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

**Таблиця 2.2 – Економічні та фінансові показники діяльності ТОВ
«ЮГФУД» за 2020-2022 рр.**

№	Показники	Одиниці виміру	Рік			Відхилення			
			2020	2021	2022	2022 до 2020		2022 до 2021	
						Абсолютне	Темп росту, прирост, %	Абсолютне	Темп приросту %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	1. КАПІТАЛ ТА РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА								
1.1	Середня вартість сукупного капіталу	тис. грн.	59407	110942	158510	99103	в 2,7 рази	47568	42,9
1.2	Середня вартість власного капіталу	тис. грн.	2463	9198	17578	15115	в 7,1 рази	8380	91,1
1.3	Основні засоби								
1.3.1	за первинною вартістю на кінець року	тис. грн.	36803	75024	84502	47699	в 2,3 рази	9478	12,6
1.3.2	знос на кінець року	тис. грн.	7718	18282	34817	27099	в 4,5 рази	16535	90,4
1.3.3	середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	19994	44641	76269	56275	в 3,8 рази	31628	70,9
1.5	Оборотні активи								
1.5.1	усього на кінець року	тис. грн.	44649	87952	76530	31880	71,0	-11422	-13,0
1.5.2	дебіторська заборгованість на кінець року	тис. грн.	43569	75061	61162	17592	40,4	-13899	-18,5
1.5.3	Запаси на кінець року	тис. грн.	671	6421	7122	6451	в 10,6 рази	701	10,9
1.5.4	Грошові кошти та їх еквіваленти на кінець року	тис. грн.	404	5377	8116	7712	в 20,1 рази	2739	150,94
1.5.5	середні залишки оборотних засобів	тис. грн.	37209	66301	82241	45031	в 2,2 рази	15940	24,0
1.6	Середньооблікова чисельність								
1.6.1	середньооблікова чисельність працівників	чол.	122	133	146	24	20,0	13	10,0
1.6.2	середньооблікова чисельність робітників	чол.	102	113	125	23	22,5	12	10,6
	2. ЕКОНОМІЧНІ ТА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ								
2.1	Чистий дохід (виручка) від реалізації прод.	тис. грн.	218401	457852	511187	292786	в 2,3 рази	53334	11,7

Продовження таблиці 2..2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2.2	Обсяг реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	тис. грн.	218466	458719	515673	297207	в 2,3 рази	56954	12,4
2.4	Собівартість реалізованої продукції	тис. грн.	178235	360975	398923	220688	в 2,2 рази	37948	10,5
2.7	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	тис. грн.	8151	20486	32441	24289	в 4,0 рази	11955	58,4
2.8	Чистий прибуток	тис. грн.	6617	16692	26495	19877	в 4,0 рази	9803	58,7
2.9	Фонд оплати праці усіх працівників	тис. грн.	2142,8	3824,5	4496,8	2354,0	в 2,1 рази	672,3	17,6
3. ПОКАЗНИКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ									
3.1	Продуктивність праці одного працівника	тис. грн. / особа	1790	3442	3501	1711	95,6	58	1,7
3.2	Продуктивність праці одного робітника	тис. грн. / особа	2141	4051	4089	1948	91,0	38	0,9
3.4	Середньомісячна заробітна плата одного працівника	тис. грн..	17,56	28,75	30,80	13,24	в 1,7 рази	2,05	7,1
3.5	Коефіцієнт зносу основних засобів на кінець року		20,97	24,37	41,20	20,23	-	16,83	-
3.8	Фондовіддача	грн./ грн.	10,93	10,27	6,76	-4,16	в 6,1 рази	-3,51	-34,2
3.9	Фондоозброєність праці працівників	тис. грн./ чол.	163,88	335,65	522,39	358,51	в 3,2 рази	186,74	55,6
3.10	Коефіцієнт обіговості оборотних засобів	оборо-ти	3,73	4,46	6,29	2,56	68,6	1,83	41,0
3.11	Середній період обороту оборотних засобів	дні	33,41	35,58	54,46	21,05	63,0	18,88	53,1
3.12	Коефіцієнт обіговості активів	грн./ грн.	3,68	4,13	3,25	-0,43	-	-1,05	-
3.13	Коефіцієнт обігов. дебіторської заборгованості	оборот и	5,87	6,91	6,21	0,34	-	-0,73	-
3.14	Середній період обороту дебітор. заборгованості	дні	62,18	52,82	58,78	-3,4	-5,5	5,96	11,3
3.15	Коефіцієнт обіговості запасів	обороти	1,93	2,95	2,68	0,75	-	-0,27	-
3.16	Середній період зберігання запасів	дні	62,17	52,75	58,21	-3,96	-6,4	5,46	10,4

Продовження таблиці 2..2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.17	Тривалість операційного циклу	дні	63,56	55,57	63,52	-0,04	-0,1	7,95	14,3
4. ПОКАЗНИКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ									
4.1	Рентабельність продажу	%	3,03	3,64	5,14	2,11	-	1,5	-
4.2	Рентабельність активів	%	33,10	37,39	34,74	1,64	-	-2,65	-
4.3	Рентабельність власного капіталу	%	268,66	181,47	150,73	-117,93	-	-30,74	-

Аналіз економічного стану ТОВ «ЮГФУД», а саме дослідженню персоналу та ефективності його використання присвячено табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз продуктивності праці ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр.

Показники	Одини- ці вимі- ру	2020	2021	2022	Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
					+/-	%
1. Обсяг виробництва продукції, робіт, послуг	тис. грн.	218401	457853	511188	292787	2,3 рази
2. Середньоспискова чисельність працівників	осіб	122	133	146	24	19,7
3. Середньоспискова чисельність робітників	осіб	102	113	125	23	22,5
4. Питома вага робітників у складі персоналу підприємства	%	83,6	84,5	85,6	2,0	
5. Фонд оплати праці працівників	тис. грн.	2142,8	3824,5	4358,1	2215,3	в 2 рази
6. Середньорічна продуктивність праці:						
- одного працівника	тис. грн./ особу	1790	3442	3501	1711	95,6
- одного робітника	тис. грн./ особу	2141	4051	4089	1948	91,0
7. Середньомісячна заробітна плата одного працівника	грн.	17,56	28,75	29,85	12,29	70,0

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Забезпеченість підприємств кваліфікованими працівниками має велике значення для збільшення обсягів продукції і підвищення ефективності

виробництва. виробництва продукції, її собівартість, прибуток та інші економічні показники. На підприємстві ТОВ «ЮГФУД» у 2022 р. відбулося збільшення кількості працівників у порівнянні з 2020 р. на 24 чол. Або на 20,0%, у порівнянні з 2021 р. на 13 чол. або на 9,8% (рис. 2.8).

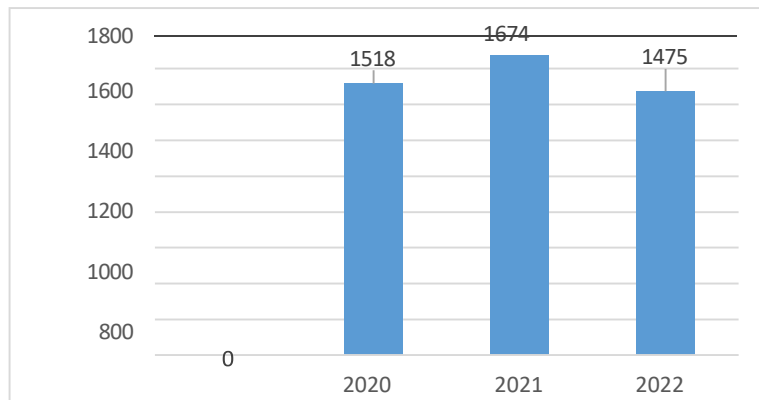

Рис. 2.8 – Динаміка середньооблікової чисельності працівників ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Ефективність використання трудових ресурсів відображає показник продуктивності праці одного працівника. У 2022 р. порівняно з 2020 р. середньорічна продуктивність праці одного працівника в ТОВ «ЮГФУД» зросла на 1711 тис. грн./особу або на 95,6%, а в порівнянні з 2021 р. зросла на 58,8 тис. грн./особу або на 1,7% (рис. 2.9)

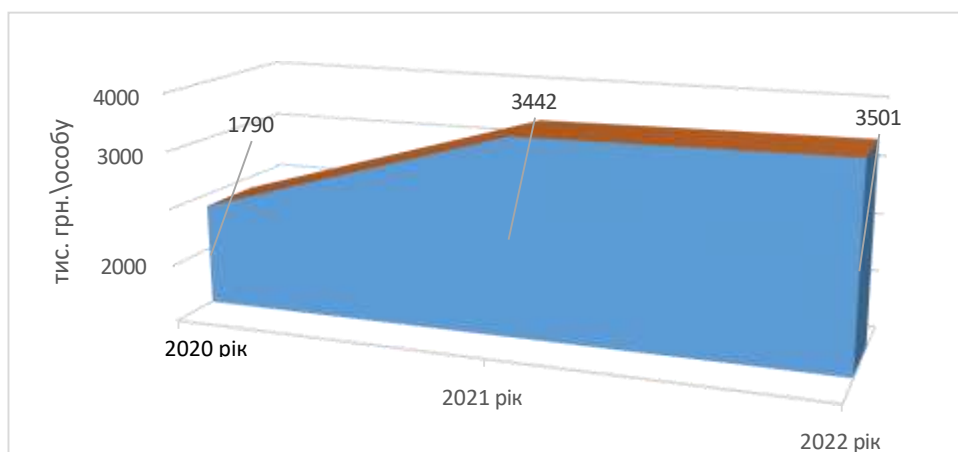

Рис. 2.9 – Динаміка продуктивності праці одного працівника ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Фонд оплати праці працівників за період, що аналізується, збільшився на 2215,3 тис. грн., або в 2 рази, середньомісячна заробітна плата одного працівника зросла на 12290 тис. грн. або на 70,0%.

Проведемо аналіз змін складу, структури та динаміки оборотних засобів ТОВ «ЮГФУД» за останні три роки. Впродовж 2020-2022 рр. у структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість, яка в 2020 р. складала 97,6%, в 2021 р. 85,3%, в 2022 р. 79,9%.

Питома вага запасів в 2020 р. складала 1,5%, у 2021 р. – 7,3%, у 2022 р. – 9,3%, грошей та їх еквівалентів – в 2020 р. складала 0,9%, у 2021 р. – 6,1%, у 2022 р. – 10,6%. Структура оборотних активів ТОВ «ЮГФУД» за 2022 р. наведена на рис. 2.10.

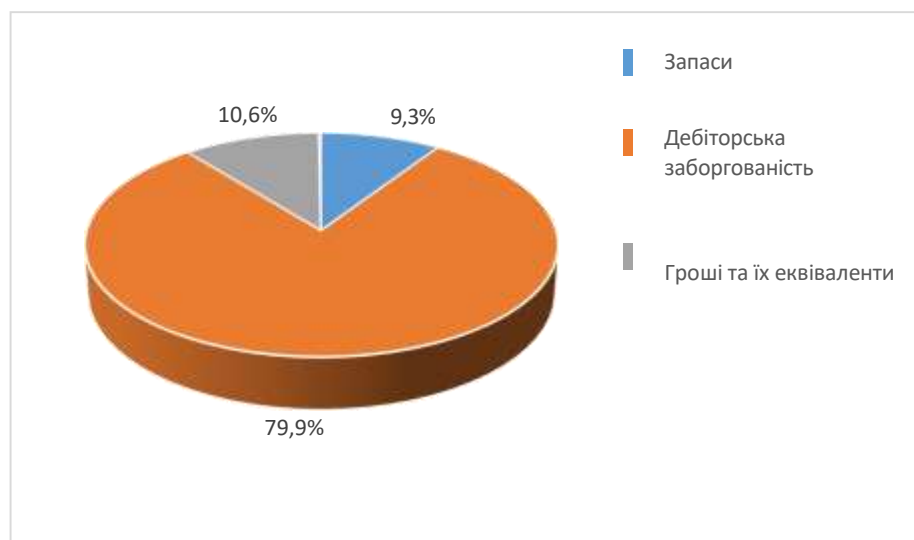

Рис. 2.10 – Структура оборотних активів ТОВ «ЮГФУД» за 2022 р.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Важливою складовою аналізу оборотних активів є розрахунок показників ефективності їх використання, зокрема коефіцієнтів оборотності оборотних активів (табл. 2.4).

Аналіз коефіцієнта оборотності оборотних активів, оборотності грошових коштів та їх еквівалентів, коштів у розрахунках, запасів свідчить про уповільнення обороту оборотних активів за 2020-2022 рр. – коефіцієнт оборотності оборотних активів збільшився у 2021 р. порівняно з 2020 р. з 5,9 до 6,9, однак знизився в 2022 р. до 6,2, коефіцієнт оборотності грошових коштів та їх еквівалентів знизився з 1065,4 у 2020 р. до 158,4 у 2021 р. та до 75,8 у 2022 р., коефіцієнт оборотності запасів знизився з 196,2 у 2020 р. до 129,1 у 2021 р. та до 75,5 у 2022 р.

Таблиця 2.4 – Показники ефективності використання оборотних активів ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр.

№ пп	Показники	Роки			2022 від 2020	2022 від 2021		
		2020	2021	2022	Відхилення			
					Абсо- лютне	Темп зрост, %	Абсо- лютне	Темп зрост, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Середні залишки оборотних активів, тис. грн.	37210	66301	82241	45032	в 2,2 рази	15940	24,0
1.1	Грошових коштів та їх еквівалентів.	205	2891	6747	6543	в 32 рази	3856	в 2,3 рази
1.2	Коштів у розрахунках	35892	59318	68111	32219	89,8	8793	14,8
1.3	Запасів	1113	3546	6772	5659	в 5,1 рази	3226	91,0
2	Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	218401	457853	511188	29278 6	в 2,3 рази	53335	11,7
2.1	Одноденна виручка від реалізації, грн	607	1272	1420	813	в 2,3 рази	148	11,6
3	Оборотність оборот- них активів, дні	61,3	52,1	57,9	-3,4	-5,6	5,8	11,1
3.1	Грошових коштів та їх еквівалентів	0,3	2,3	4,8	4,4	в 14,1 рази	2,5	9,0

Продовження таблиці 2..4

1	2	3	4	5	6	7	8	9
3.2	Коштів у розрахунках	59,2	46,6	48,0	-11,2	-18,9	1,3	2,8
3.3	Запасів	1,8	2,8	4,8	2,9	в 2,6 рази	2,0	71,1
4	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	5,9	6,9	6,2	0,3	5,9	-0,7	-10,0
4.1	Грошових коштів та їх еквівалентів	1065,4	158,4	75,8	-989,6	-92,9	-82,6	-52,2
4.2	Коштів у розрахунках	6,1	7,7	7,5	1,4	23,3	-0,2	-2,8
4.3	Запасів	196,2	129,1	75,5	-120,7	-61,5	-53,6	-41,5
5.	Вивільнення (-), залучення (+) оборотних активів у зв'язку зі змінами їх оборотності, грн.	х	-11702	8236	х	Х	х	х
6	Прибуток від операційної діяльності	9684	24885	44127	34443	в 4,5 рази	19243	77,3
7	Рентабельність оборотних активів, %	26,0	37,5	53,7	27,6		16,1	

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

З-за уповільнення обороту оборотних коштів підприємство вимушено залучати додаткові оборотні кошти, що негативно відображається на фінансових результатах діяльності підприємства. За період 2020-2022 рр. рентабельність оборотних активів зростає з 26,0% у 2020 р. до 37,5% у 2021 р. та до 53,7% у 2022 р.

2.3 Аналіз використання основних засобів ТОВ «ЮГФУД»

Економічний та фінансовий стан підприємства залежить від правильності обрання джерел формування майна підприємства та ефективності його використання. Дано оцінку стану та джерел формування майна ТОВ «ЮГФУД». Для цього проведемо аналіз складу, структури та динаміки майна підприємства; аналіз джерел формування активів підприємства, визначимо долю залученого капіталу в пасиві балансу підприємства. Розглянемо склад і структуру майна (необоротних та оборотних

активів) ТОВ «ЮГФУД» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка стану майна ТОВ «ЮГФУД» на кінець року за 2020-2022 рр., тис. грн.

№ пп	Показники	Роки			2022 від 2020		2020 від 2021	
		2020	2021	2022	Відхилення			
					Абсо- лютне	Темп зрост, %	Абсо- лютне	Темп зрост, %
1	Усього майна	76409	145475	171545	95136	в 2,2 рази	26070	17,9
1.1	Необоротні активи	31759	57523	95015,2	63256	в 3 рази	37493	65,2
	у % до п.1	41,6	39,5	55,4	13,8		15,9	
1.1.1	Нематеріальні активи	-	-	13	13		13	
1.1.2	Незавершені капі- тальні інвестиції	2674	781	45317	42643	в 16,9 рази	44536	в 58,0 рази
	у % до п.1.1	8,4	1,4	47,7	39,3		46,3	
1.1.3	Основні засоби	29086	56742	49685	20599	70,8	-7057	-12,4
	у % до п.1.1	91,6	98,6	52,3		-38,3	-46,3	
1.2.	Оборотні активи	44650	87953	76530	31881	71,4	-11423	-13,0
	у % до п.1	58,4	60,5	44,6	-13,8		-15,9	
1.2.1	Запаси	671,3	6421,5	7122,6	6451,3	в 10 рази	701,1	10,9
	у % до п.1.2	1,5	7,3	9,3	7,8		2,0	
1.2.2	Дебіторська заборгованість	43573	75061	61162	17589	40,4	-13899	-18,5
	у % до п.1.2	97,6	85,3	79,9	-17,7		-5,4	
1.2.3	Гроші та їх еквіваленти	404,7	5377,7	8116,9	7712,2	в 19,2 рази	2739,2	50,9
	у % до п.1.2	0,9	6,1	10,6	9,7		4,5	
1.2.4	Інші оборотні активи	-	1092	128,3	-	-	-963,7	-88,3
	у % до п.1.2	-	1,2	0,2	-	-	-1,0	-

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

З табл. 2.13 видно, що вартість майна ТОВ «ЮГФУД» зростала в 2022 р. порівняно з 2020 р. на 95136 тис. грн. (в 2,2 рази) та порівняно з 2021 р. на 26070 тис. грн. (на 17,9%).

В досліджуваному періоді зростання вартості майна було спричинене зростанням як величини необоротних активів на 63256 тис. грн. (в 3 рази), так і оборотних активів підприємства, які зросли у 2022 році порівняно з 2020 р.

на 31881 тис. грн. (на 71,4%), а порівняно з 2021 р. зменшились на 11423 тис. грн. (на 13,0%) (рис. 2.11).

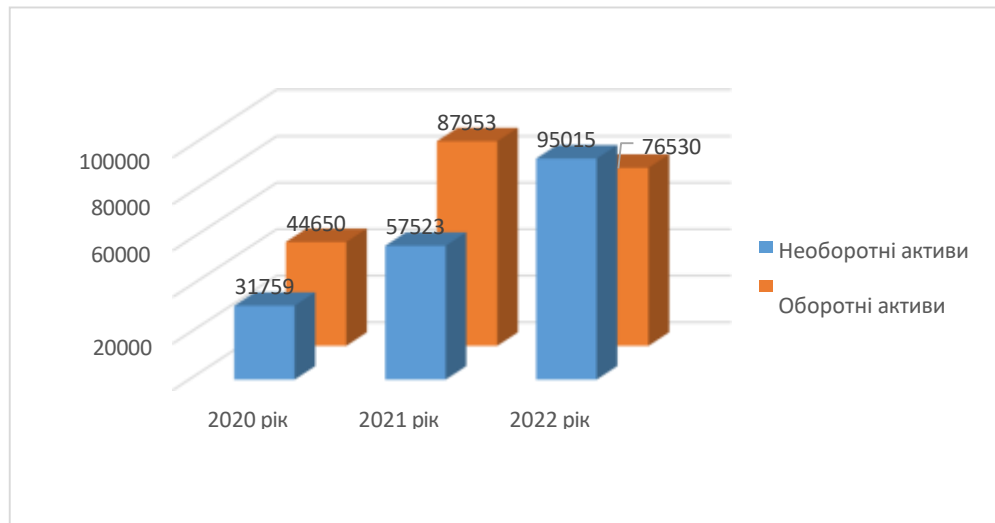

Рис. 2.11 – Динаміка необоротних та оборотних активів ТОВ

«ЮГФУД» на кінець року за 2020-2022 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

В активах досліджуваного підприємства частка необоротних активів зросла з 41,6% у 2021 р., до 55,4% у 2022 р. Відповідно частка оборотних активів зменшилась відповідно з 78,4% у 2020 році до 44,6% у 2022 р.

Щодо джерел формування активів ТОВ «ЮГФУД» (табл. 2.6), то протягом 2020-2022 рр. ТОВ «ЮГФУД» спостерігалась така динаміка:

- власний капітал збільшився в 4,8 рази – з 3526 тис. грн. у 2020 р. до 14780 тис. грн. у 2021 р. та до 20286 тис. грн. у 2022 р.;
- позиковий капітал за цей же період зріс у 2,1 рази – з 72883 тис. грн. у 2020 р. до 130605 тис. грн. у 2021 р. та до 151259 тис. грн. у 2022 р.

В структурі власного капіталу доля нерозподіленого прибутку у 2022 р. склала 99,3%, у 2021 р. – 99,8%, у 2022 р. – 99,9%. Позиковий капітал ТОВ «ЮГФУД» формувався за рахунок довгострокових позик (на 15,7% у 2020 р., 8,3% у 2021 р., на 7,1% у 2022 р.), короткострокових позик (на 19,2% у 2020 р., 24,2% у 2021 р., на 29,9% у 2022 р.), кредиторської заборгованості (на 47,0% у 2020 р., 52,7% у 2021 р., на 53,2% у 2022 р.) та інших зобов'язань (на 18,2% у 2020 р., 14,7% у 2021 р., на 10,6% у 2022 р.).

Таблиця 2.6 – Динаміка джерел формування майна ТОВ «ЮГФУД» на кінець року за 2020-2022 рр., тис. грн.

№ пп	Показники	Роки			2022 від 2020		2022 від 2021	
		2020	2021	20222	Відхилення			
					Абсо- лютне	Темп зрост , %	Абсо- лютне	Темп зрост, %
1	Джерела формуван- ня майна	76409	145475	171545	95136	в 2,4 рази	26070	17,9
1.1	Власний капітал – усього	3526	14870	20286	16760	в 4,8 рази	5416	36,4
	у % до п.1	4,6	10,2	11,8	7,2		1,6	
1.1.1	Зареєстрований (пайовий) капітал.	25	25	25	0	0	0	0
	у % до п.1.1	0,7	0,2	0,1	-0,6		0,0	0,7
1.1.2	Нерозподілений прибуток (непокри- тий збиток)	3501	14845	20261	16760	в 4,8 рази	5416	36,5
	у % до п.1.1	99,3	99,8	99,9	0,6		0,1	99,3
1.2.	Позиковий капітал	72883	130605	151259	78376	в 2,1 рази	20654	15,8
	у % до п.1	95,4	89,8	88,2	-7,2		-1,6	
1.2.1.	Довгострокові позики	11446	10856	10806	-640	-5,6	-50,2	-0,5
	у % до п.1.2	15,7	8,3	7,1	-8,6		-1,2	
1.2.2.	Короткострокові позики	13984	31620	45280	31296	в 3,2 рази	13660	43,2
	у % до п.1.2	19,2	24,2	29,9	10,7		5,7	
1.2.3.	Кредиторська заборгованість	34220	68884	79117	44897	в 2,3 рази	10233	14,9
	у % до п.1.2	47,0	52,7	52,3	5,4		-0,4	
1.2,4.	Інші поточні зобов'язання	13233	19245	16056	2823	21,3	-3189	-16,6
	у % до п.1.2	18,2	14,7	10,6	-7,5		-4,1	

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Структура джерел формування майна ТОВ «ЮГФУД» у 2022 р. приведена на рис. 2.12.

Рис. 2.12 – Структура джерел формування майна ТОВ «ЮГФУД» у 2022 р.

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Головним складовим елементом майна ТОВ «ЮГФУД» є основні фонди. У табл. 2.7 приведені дані про стан та рух основних засобів ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр.

Таблиця 2.7 – Аналіз стану та руху основних засобів ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр.

№ пп	Показники	Роки			2022 від 2020		2022 від 2021	
		2020	2021	2022	Відхилення			
					Абсо- лютне	Темп приросту, %	Абсо- лютне	Темп приросту, %
1	Вартість основних засобів на кінець року (первісна вартість), тис. грн.	36803	75024	84502,3	47699,3	129,6	9478,3	12,6
2	Знос основних засобів, тис. грн.	7718	18282	34817,3	27099,3	351,1	16535,3	90,4
3	Залишкова вартість основних засобів, тис. грн.	29086	56742	49106	20020	68,8	-7636	-13,5
4	Коефіцієнт зносу	0,210	0,243	0,412	0,20	96,190	0,269	69,5
5	Коефіцієнт придатності	0,79	0,757	0,588	-0,202	-25,570	-0,169	-22,3
6	Коефіцієнт оновлення	0,218	0,309	0,145	-0,073	-33,486	-0,164	-53,1
7	Коефіцієнт вибуття	0,004	0,090	0,419	0,415	10375,000	0,329	365,6

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Первісна вартість основних засобів у 2020 р. складала 36803 тис. грн., а у 2021 р. їх вартість зросла до 75024 тис. грн., у 2022 р. вона збільшилась до 84502 тис. грн. У 2022 р. первісна вартість основних фондів порівняно з 2020 р. зросла в 2,3 рази, а порівняно з 2021 р. – на 12,6%.

В продовж 2020-2022 рр. на підприємстві значно оновилися основні засоби. За цей період надійшло основних засобів на суму 47699 тис. грн., вибуло застарілих основних засобів на суму 546 тис. грн. Коефіцієнт зносу підвищився з 0,210 у 2020 р. до 0,412 у 2022 р., відповідно коефіцієнт придатності зменшився з 0,579 у 2020 р. до 0,588 у 2022 р. Одним з найважливіших завдань підприємства в сучасних умовах, є підвищення ефективності використання основних засобів. Динаміка показників ефективності використання основних засобів ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 роки наведена в табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Динаміка показників ефективності використання основних засобів ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр.

№ пп	Показники	Роки			2022 від 2020		2022 від 2021	
		2020	2021	2022	Відхилення			
					Абсо- лютне	Темп зрост., %	Абсо- лютне	Темп зрост. %
1	Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	218401	457853	511188	292786	в 2,3 рази	53335	11,7
2	Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	9684	24885	44127	34444	в 4,5 рази	19243	77,3
3	Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	25492	55914	79763	54271	в 3,1 рази	23850	42,7
4	Середньоспискова чисельність працівників, осіб	122	133	146	24	19,7	13	9,0
5	Фондовіддача, грн./грн.)	8,57	8,19	6,41	-2,16	-25,2	-1,78	-21,7
6	Фондоозброєність праці, тис. грн./особу	208,95	420,40	546,32	337,37	в 2,6 рази	125,92	30,0
7	Рентабельність основних засобів, %	38,0	44,5	55,3	17,3	-	10,8	-

Джерело: побудовано автором на основі даних підприємства

Дані табл. 2.8 надають можливість зробити висновок, що за період 2020-2022 рр. чистий дохід підприємства збільшився у 2022 р. порівняно з 2020 р. в 2,3 рази, порівняно з 2021 р. – на 11,7%, прибуток від операційної діяльності у 2022 р. порівняно з 2021 р. збільшився на 34444 тис. грн. (в 4,5 рази), порівняно з 2021 р. збільшився на 19243 тис. грн. (на 77,3%). Значне збільшення чистого доходу від реалізації продукції та прибутку від операційної діяльності позитивно відобразилось на показниках ефективності використання основних засобів ТОВ «ЮГФУД». Однак враховуючи те, що вартість основних засобів за 2020-2022 рр. зросла в 3,1 рази, а чистий дохід в 2,3 рази – фондівіддача зменшилась з 8,57 грн./грн. у 2022 р. до 6,41 грн./грн. у 2020 р. (на 25,2%), рентабельність основних фондів підвищилась з 38,0% у 2020 р., до 44,5% у 2021 р. та до 55,3% у 2022 р.

2.4 Методи дослідження резервів використання основних засобів

Перш ніж приступати до визначення резерви підвищення ефективності використання основних засобів розглянемо поняття «резерву» будь-якого економічного показника промислового підприємства. Зазвичай, такий показник має характер результативної ознаки Y , тобто знаходиться під впливом певних чинників $X_1, X_2, \dots, X_m$, які детермінують рівень цієї ознаки. Кількість указаних чинників m може бути досить велика, вона залежить від складності економічного явища, що досліджується. Наприклад, рівень ефективності використання основних засобів Y залежить від множини факторів, які пов'язані з техніко-технологічним прогресом, умовами виробництва, складом і структурою робочої сили підприємства, її вмотивованості тощо.

Одним з важливіших завдань, що стоять перед економічною наукою, є виявлення причинно-наслідкових зв'язків між результативними показниками підприємства й факторами, що пояснюють їхню поведінку. Це дозволяє виявити закони функціонування та розвитку виробничої та економічної системи

підприємства, використовувати їх для контролю відповідно до попередньо встановлених цілей та задач. Слід мати на увазі, що між техніко-економічними показниками підприємства спостерігаються два основні типи причинно-наслідкових зв'язків: функціональні та стохастичні (ймовірнісні) [34; 51; 52].

При функціональній залежності кожному фактору $X_1, X_2, \dots, X_m$ відповідає одне або декілька цілком визначених, тобто з ймовірністю одиниця, значення результативної ознаки Y . Між ними існує взаємно однозначна відповідність, наприклад, у вигляді функції $Y = f(X_1)$. Функціональна залежність Y від $X_1, X_2, \dots, X_m$ завдяки жорсткій, визначеній причинності, через дію лише основних факторів, проявляється у кожному окремому випадку, не потребує утворення статистичного набору спостережень – так званої вибірки.

Насправді для будь-якого промислового підприємства такий показник ефективності використання основних засобів, як рівень фондівдачі ΦB визначають величини вартості реалізованої продукції (робіт, послуг) Π та середньорічний розмір основних виробничих засобів підприємства Φ у відповідності до вищезазначеної формули (1.1) $\Phi B = \Pi/\Phi$. Зрозуміло, що, ідентифікуючи колись об'єктивно існуючий функціональний зв'язок, його можна використовувати багато разів у майбутньому для вирішення завдань економічного аналізу, моделювання та прогнозування.

У реальній економічній дійсності величину ΦB зазвичай визначає набагато більша кількість факторів $X_1, X_2, \dots, X_m$. У той же час, поряд з основними, найважливішими аргументами, також діють вторинні та випадкові (суб'єктивні, складно вимірювані, природно-кліматичні). Вони вносять елемент невизначеності, неточності у функцію $\Phi B = f(X_1, X_2, \dots, X_m)$, надаючи їй характер ймовірнісної залежності.

Для відображення дії вказаних порушень вводиться поняття випадкової компоненти ε , яка характеризує накопичений вплив на ΦB всіх випадкових чинників. Тоді стохастична залежність між даними ознаками може бути представлена наступним чином: $\Phi B = f(X_1, X_2, \dots, X_m) + \varepsilon$. У найпростішому

парному випадку, коли досліджується взаємозв'язок пари змінних Y і X , досліджувана стохастична залежність виражається так: $\Phi B = f(X) + \varepsilon$.

Слід зазначити, що обидва типи відносин причинно-наслідкових ефектів між технічними та економічними показниками підприємства є об'єктивними, не залежать від волі та знань дослідника. Функціональні залежності через їхню жорсткість, детермінізм, прояви у кожному окремому спостереженні відкриті значно раніше та вивчені набагато краще порівняно зі стохастичними зв'язками, які, завдяки дії випадкових причин, виглядають більш прихованими й менш дослідженими.

Тому інтерес вчених та практиків у дослідженнях функціональних та ймовірнісних зв'язків, особливо в економіці підприємства, досить великий, оскільки їхня ідентифікація, вивчення та моделювання дає можливість приймати потенційно ефективні рішення в процесі управління підприємствами в результаті економічного аналізу та прогнозування.

У дослідженні цих типів причинно-наслідкових зв'язків з метою кількісної оцінки впливу окремих факторів на зміну результативних економічних показників підприємства використовуються різні моделі, які за характером причинних залежностей, що постулюються між змінними також можуть бути умовно розділеним на два класи: 1) ймовірнісні; 2) детерміновані.

Ймовірнісні моделі ґрунтуються на передумові про стохастичний (кореляційний або регресійний) зв'язок між залежною змінною Y та факторами $X_1, X_2, \dots, X_m$, які визначають його варіацію в часі та просторі. Іншими словами, поряд з основними, вирішальними факторами також вивчаються вторинні та випадкові причини, які визначають зміну результативної ознаки Y . Це досить адекватна постановка проблеми, оскільки насправді має місце саме такий механізм формування рівня більшості техніко-економічних показників підприємства.

Однак слід пам'ятати наступне: відповідно до закону великих чисел для успішної побудови ймовірнісних моделей будь-яких економічних показників необхідна достатня інформаційна база у вигляді вибірок (часових рядів) досить

великої довжини (> 10). В іншому випадку (на коротких рядах динаміки) стохастичні залежності між змінними не в змозі проявлятися у явній формі. Цей факт є основною причиною того, що ці моделі досить рідко використовуються у фінансово-економічному аналізі показників підприємства, оскільки дослідник зазвичай має інформацію лише за 2-3 періоди, найчастіше за звітністю поточного або запланованого року.

Детерміновані моделі ґрунтуються на передумови, що часова зміна результативної економічної ознаки пояснюється дією лише кількох не випадкових факторів. Хоча зазначена гіпотеза не є абсолютно адекватною для реальної економічної реальності, але вона дозволяє будувати детерміновані моделі аналізу факторів лише на основі двох спостережень, оскільки функціональні зв'язки проявляються в кожному окремому випадку, для кожного об'єкта досліджень. Ось чому ці моделі отримали досить широке поширення як основний інструмент факторного фінансово-економічного аналізу показників підприємства.

Виходячи з вище викладених міркувань, у якості резервів підвищення ефективності використання основних засобів підприємства будемо розглядати всі потенційно можливі зміни факторів досліджуваної економічної ознаки, що приводять до зростання відповідного показника ефективності, наприклад, фондоддачі ΦB . Кількісна оцінка указаних резервів представляється принципово можливою на базі застосування обговорених ймовірнісних та детермінованих моделей.

Оскільки за досліджуванним підприємством ТОВ «ЮГФУД» у нашому розпорядженні є статистичні дані лише за 2020-2022 рр., тобто за три роки, то мова не може йти про використання ймовірнісних моделей як інструментів виявлення резервів підвищення ефективності застосування основних засобів підприємства. Тому в даній кваліфікаційній роботі залишається розраховувати лише на використання детермінованих факторних моделей, які дають задовільні результати аналізу і на коротких часових рядах.

Побудуємо двох факторну детерміновану модель фондovіддачі ТОВ «ЮГФУД» за даними 2020-2022 рр. та застосуємо її в якості інструмента аналізу впливу на її динаміку таких чинників, як продуктивність праці $ПП = П/Ч$ (де $Ч$ – середньорічна чисельність працівників) і фондоозброєність працівників підприємства $ФО = Ф/Ч$. Тоді фондovіддачу можна представити наступним чином:

$$ФВ = П/Ф = (П/Ч) \times (Ч/Ф) = (П/Ч) \times 1/(Ф/Ч) = ПП \times 1/(ФО). \quad (2.1)$$

Отже, згідно з формулою (2.1) фондovіддача прямо залежить від продуктивності праці працівників підприємства й зворотно від їх фондоозброєності. Це означає, що зростання фондоозброєності виправдане лише в тому випадку, коли воно супроводжується підвищенням випуску продукції та продуктивності праці. При усіх інших обставинах зростання фондоозброєності веде до зниження фондovіддачі на підприємстві, а значить й до падіння ефективності використання його основних виробничих засобів. Іншими словами зростання продуктивності праці повинно завжди випереджати підвищення фондоозброєності працівників підприємства.

Позначимо в формулі (2.1) величину $1/(ФО)$ через $ПЗФО$ (показник, зворотний до фондоозброєності). Тоді вираження (2.1) набуває наступного вигляду:

$$ФВ = ПП \times ПЗФО, \quad (2.2)$$

тобто отримаємо звичайну двох факторну детерміновану індексну модель, яка використовується в статистиці для розкладання абсолютного та відносного приросту результативної ознаки (в даному дослідженні фондovіддачі) за чинниками.

Існує два основних підходи до застосування детермінованих факторних моделей типу (2.2) в математико-статистичному аналізі впливу факторів на результативну змінну (в даному випадку на $ФВ$): метод ланцюгових

підстановок і метод виявлення ізольованого впливу чинників. Розглянемо їхні головні формули на прикладі рівняння (2.2).

1. Метод ланцюгових підстановок виходить з того, що $i_{\Phi B} = i_{\Pi\Pi} \times i_{\Pi Z\Phi O}$, дійсно

$$i_{\Phi B} = \frac{\Pi\Pi_1 \times \Pi Z\Phi O_1}{\Pi\Pi_0 \times \Pi Z\Phi O_0} = \frac{\Pi\Pi_1}{\Pi\Pi_0} \times \frac{\Pi Z\Phi O_1}{\Pi Z\Phi O_0} = i_{\Pi\Pi} \times i_{\Pi Z\Phi O}, \quad (2.3)$$

А індекси факторів будуються за наступною схемою:

$$i_{\Pi\Pi} = \frac{\Pi\Pi_1 \times \Pi Z\Phi O_0}{\Pi\Pi_0 \times \Pi Z\Phi O_0}, \quad i_{\Pi Z\Phi O} = \frac{\Pi\Pi_1 \times \Pi Z\Phi O_1}{\Pi\Pi_1 \times \Pi Z\Phi O_0}. \quad (2.4)$$

Загальне абсолютне збільшення, а також частинні абсолютні зростання результативної ознаки за рахунок кожного фактора є різницею між чисельником і знаменником відповідного індексу.

У даній задачі $\Delta_{\Phi B} = \Phi B_1 - \Phi B_0$; $\Delta_{\Phi B(\Pi\Pi)} = \Pi\Pi_1 \times \Pi Z\Phi O_0 - \Pi\Pi_0 \times \Pi Z\Phi O_0$;
 $\Delta_{\Phi B(\Pi Z\Phi O)} = \Pi\Pi_1 \times \Pi Z\Phi O_1 - \Pi\Pi_1 \times \Pi Z\Phi O_0$.

При цьому виконується балансове співвідношення $\Delta_{\Phi B} = \Delta_{\Phi B(\Pi\Pi)} + \Delta_{\Phi B(\Pi Z\Phi O)}$.

Загальний відносний приріст (Tpr) в процентах, а також частинні відносні прирости результативної ознаки за рахунок кожного фактора знаходяться як результат поділу відповідного абсолютного зростання на базисний рівень результативної ознаки ΦB_0 . При цьому також виконується балансове співвідношення $Tpr_{\Phi B} = Tpr_{\Phi B(\Pi\Pi)} + Tpr_{\Phi B(\Pi Z\Phi O)}$.

2. Метод виявлення ізольованого впливу факторів теж виходить з того, що $i_{\Phi B} = i_{\Pi\Pi} \times i_{\Pi Z\Phi O}$. При цьому теж виконується співвідношення (2.3). однак індекси факторів будуються вже по іншій схемі:

$$i_{\Pi\Pi} = \frac{\Pi\Pi_1 \times \Pi Z\Phi O_0}{\Pi\Pi_0 \times \Pi Z\Phi O_0}, \quad i_{\Pi Z\Phi O} = \frac{\Pi\Pi_0 \times \Pi Z\Phi O_1}{\Pi\Pi_0 \times \Pi Z\Phi O_0}. \quad (2.5)$$

Так же, як і в методі ланцюгових підстановок, загальний абсолютний приріст й частинні абсолютні прирости результативної ознаки ΦB за рахунок кожного фактора знаходяться як різниця між чисельником і знаменником відповідного індексу.

$$\Delta_{\Phi B} = \Phi B_1 - \Phi B_0; \Delta_{\Phi B(ПП)} = ПП_1 \times ПЗ\Phi O_0 - ПП_0 \times ПЗ\Phi O_0; \Delta_{\Phi B(\Phi ЗПО)} = ПП_1 \times ПЗ\Phi O_1 - ПП_0 \times ПЗ\Phi O_0.$$

При цьому вже не виконується балансове співвідношення, тобто $\Delta_{\Phi B} \neq \Delta_{\Phi B(ПП)} + \Delta_{\Phi B(\Phi ЗПО)}$, оскільки даний метод передбачає врахування впливу на результативну ознаку ΦB додаткового (третього) фактора S – синергетичного ефекту, який є результатом взаємодії двох вихідних чинників. Його внесок визначається за залишковим принципом: $S = \Delta_{\Phi B} - [\Delta_{\Phi B(ПП)} + \Delta_{\Phi B(\Phi ЗПО)}]$.

Загальний відносний приріст (Tpr), а також частинні відносні прирости результативної ознаки за рахунок кожного фактора знаходяться аналогічно методу ланцюгових підстановок – як ділення відповідного абсолютного приросту на базисний рівень результативної ознаки ΦB_0 . При цьому виконується балансове співвідношення $Tpr_{\Phi B} = Tpr_{\Phi B(ПП)} + Tpr_{\Phi B(ПЗ\Phi O)} + S$.

Порівняльний аналіз результатів показує, що метод виявлення ізолюваного впливу факторів дозволяє виділяти реальний внесок у зміну результативної ознаки ΦB кожного з двох вихідних чинників, а також їхню взаємодію у вигляді синергетичного ефекту S , який при використанні методу ланцюгових підстановок додається до внеску структурних та якісних факторів. У даній задачі – до чинника $ПФЗО$, тим самим спотворюючи його. Внесок першого фактора (продуктивності праці) в обох методах збігається. Тому модель, побудована методом виявлення ізолюваного впливу факторів, вважається більш адекватною детермінованою індексною моделлю, що описує ефективність застосування основних засобів підприємства.

РОЗДІЛ 3. РЕЗЕРВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ЮГФУД»

3.1 Побудова двох факторної детермінованої моделі фондovіддачі

Перш ніж пропонувати конкретні виробничі заходи організаційно-технічного характеру, спрямовані на зростання ефективності застосування основних фондів підприємства, розрахуємо кількісний вплив на показник фондovіддачі ТОВ «ЮГФУД» чинників «продуктивність праці» й «показник, зворотний до фондоозброєності» за два роки 2020-2022 рр. на базі детермінованої моделі (2.2) за методами ланцюгових підстановок та виявлення ізольованого впливу факторів.

У якості вихідної інформації для моделі (2.2) використаємо техніко-економічні показники табл. 2.3, 2.8. В табл. 3.1 наведено всі необхідні дані для подальших розрахунків.

Таблиця 3.1 – Вихідна інформація для побудови двох факторної детермінованої моделі фондovіддачі на ТОВ «ЮГФУД»

Показник	Фондовіддача, грн./грн.		Продуктивність праці, грн./особу		Показник, зворотний до фондоозброєності, осіб/грн.	
Роки	2020	2022	2020	2022	2020	2022
	8,57	6,41	1790	3501	0,00479	0,00183

Джерело: розраховано автором на основі даних табл. 2.4, 2.10

Знайдемо з початку індивідуальні індекси по кожному з трьох досліджуваних показників за формулою (2.3): $i_{ФВ} = 0,748$; $i_{ПП} = 1,956$; $i_{ПЗФО} = 0,381$. Їхня величина показує, що за досліджуваний період часу фондovіддача знизилась на 25,2%; продуктивність праці, навпроти, підвищилась на 95,6%; а показник, зворотний до фондоозброєності зменшився на 61,8% за рахунок різкого збільшення фондоозброєності працівників. Перевірка: $1,956 \times 0,381 = 0,747$.

Метод ланцюгових підстановок згідно з формулою (2.4) надає наступні значення індексів факторів:

$$i_{\text{ПП}} = \frac{\text{ПП}_1 \times \text{ПЗФО}_0}{\text{ПП}_0 \times \text{ПЗФО}_0} = \frac{3501 \times 0,00479}{8,57} = \frac{16,77}{8,57} = 1,956.$$

$$i_{\text{ПЗФО}} = \frac{\text{ПП}_1 \times \text{ПЗФО}_1}{\text{ПП}_1 \times \text{ПЗФО}_0} = \frac{6,41}{3501 \times 0,00479} = \frac{6,41}{16,77} = 0,381.$$

Абсолютний приріст фондівдачі за аналізований період часу склав $\Delta_{\Phi B} = \Phi B_1 - \Phi B_0 = 6,41 - 8,57 = -2,16$ (грн./грн.), тобто відбулось суттєве зниження ефективності використання основних виробничих засобів на ТОВ «ЮГФУД». Спробуємо з'ясувати, за рахунок яких чинників сталося вказане явище. З цією метою знайдемо різниці між чисельником і знаменником індексів $i_{\text{ПП}}$, $i_{\text{ПЗФО}}$.

$$\Delta_{\Phi B(\text{ПП})} = \text{ПП}_1 \times \text{ПЗФО}_0 - \text{ПП}_0 \times \text{ПЗФО}_0 = 16,77 - 8,57 = 8,20 \text{ (грн./грн.)};$$

$$\Delta_{\Phi B(\text{ПЗФО})} = \text{ПП}_1 \times \text{ПЗФО}_1 - \text{ПП}_1 \times \text{ПЗФО}_0 = 6,41 - 16,77 = -10,36 \text{ (грн./грн.)}.$$

При цьому виконується балансове співвідношення $\Delta_{\Phi B} = \Delta_{\Phi B(\text{ПП})} + \Delta_{\Phi B(\text{ПЗФО})} = 8,20 - 10,36 = -2,16$ (грн./грн.).

Отже, позитивна динаміка продуктивності праці на підприємстві забезпечила зростання фондівдачі на 8,2 грн./грн. в той час як неадекватне підвищення фондоозброєності й падіння величини ПЗФО викликало зниження фондівдачі на 10,36 грн./грн.

У відносному вираженні отримані результати виглядають наступним чином:

$$\frac{\Delta_{\Phi B}}{\Phi B_0} \times 100 = \frac{-2,16}{8,57} \times 100 = -25,20\%;$$

$$\frac{\Delta_{\Phi B(\text{ПП})}}{\Phi B_0} \times 100 = \frac{8,20}{8,57} \times 100 = 95,68\%; \quad \frac{\Delta_{\Phi B(\text{ПЗФО})}}{\Phi B_0} \times 100 = \frac{-10,36}{8,57} \times 100 = -120,88\%.$$

І теж виконується балансове співвідношення $Tpr_{\Phi B} = Tpr_{\Phi B(ПП)} + Tpr_{\Phi B(ПЗФО)} = 95,68 - 120,88 = -25,20(\%)$.

Метод виявлення ізолюваного впливу факторів теж починається з визначення індексів фондівддачі й чинників, що її детермінують: $i_{\Phi B} = 0,748$. При цьому індекси факторів будуються так:

$$i_{ПП} = \frac{ПП_1 \times ПЗФО_0}{ПП_0 \times ПЗФО_0} = \frac{3501 \times 0,00479}{8,57} = \frac{16,77}{8,57} = 1,956.$$

$$i_{ПЗФО} = \frac{ПП_0 \times ПЗФО_1}{ПП_0 \times ПЗФО_0} = \frac{1790 \times 0,00183}{8,57} = \frac{3,27}{8,57} = 0,381.$$

Як і в попередньому випадку абсолютний приріст фондівддачі за аналізований період часу склав $\Delta_{\Phi B} = \Phi B_1 - \Phi B_0 = 6,41 - 8,57 = -2,16$ (грн./грн.), тобто відбулось суттєве зниження ефективності використання основних виробничих засобів на ТОВ «ЮГФУД». Знайдемо, за рахунок яких чинників сталося вказане явище. З цією метою знайдемо різниці між чисельником і знаменником побудованих індексів $i_{ПП}$, $i_{ПЗФО}$.

$$\Delta_{\Phi B(ПП)} = ПП_1 \times ПЗФО_0 - ПП_0 \times ПЗФО_0 = 16,77 - 8,57 = 8,20 \text{ (грн./грн.)};$$

$$\Delta_{\Phi B(ПЗФО)} = ПП_0 \times ПЗФО_1 - ПП_0 \times ПЗФО_0 = 3,27 - 8,57 = -5,30 \text{ (грн./грн.)}.$$

Звертає на себе увагу те, що метод виявлення ізолюваного впливу факторів надає суттєво більше значення впливу другого чинника $ПЗФО$: $-5,3 \gg -10,36$. При цьому не виконується балансове співвідношення $\Delta_{\Phi B} = \Delta_{\Phi B(ПП)} + \Delta_{\Phi B(ПЗФО)} = 8,20 - 5,30 = 2,90 \neq -2,16$ (грн./грн.).

Як було показано в розділі 2.4 даної бакалаврської роботи, метод виявлення ізолюваного впливу факторів забезпечує можливість визначити синергетичний ефект – вплив на результативний показник ΦB ефекту взаємодії вихідних чинників $ПП$, $ПЗФО$. Його внесок розраховується за залишковим принципом:

$$S = \Delta_{\Phi B} - [\Delta_{\Phi B(ПП)} + \Delta_{\Phi B(ПЗФО)}] = -2,16 - (8,20 - 5,30) = -5,06 \text{ (грн./грн.)}.$$

У відносному вираженні отримані результати виглядають наступним чином:

$$\frac{\Delta \Phi B}{\Phi B_0} \times 100 = \frac{-2,16}{8,57} \times 100 = -25,20\%;$$

$$\frac{\Delta \Phi B_{(III)}}{\Phi B_0} \times 100 = \frac{8,20}{8,57} \times 100 = 95,68\%; \quad \frac{\Delta \Phi B_{(IЗФО)}}{\Phi B_0} \times 100 = \frac{-5,30}{8,57} \times 100 = -61,84\%;$$

$$\frac{\Delta \Phi B_{(S)}}{\Phi B_0} \times 100 = \frac{-5,06}{8,57} \times 100 = -59,04\%.$$

Для них, також як і для абсолютних результатів, виконується балансове співвідношення: $95,68 - 61,84 - 59,04 = -25,20(\%)$, тобто сума частинних відносних приростів фондівдачі дорівнює її загальній зміні за 2020-2022 рр.

Результати проведеного застосування побудованої двох факторної детермінованої моделі фондівдачі за двома обговорюваними методами представлені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Розрахунок абсолютного й відносного впливу чинників на показник фондівдачі ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр. на основі двох факторної детермінованої моделі

Приріст	Метод ланцюгових підстановок		Метод виявлення ізолюваного впливу факторів	
	Абсолютний приріст, грн./грн.	Відносний приріст, %	Абсолютний приріст, грн./грн.	Відносний приріст, %
$\Delta \Phi B$	-2,16	-25,20	-2,16	-25,20
$\Delta \Phi B_{(III)}$	8,20	95,68	8,20	95,68
$\Delta \Phi B_{(IЗФО)}$	-10,36	- 120,88	-5,30	-61,84
S	-	-	-5,06	-59,04
Сумарний вплив усіх факторів	-2,16	-25,20	-2,16	-25,20

Джерело: розраховано автором

Аналіз даних табл. 3.2 показує, що метод виявлення ізолюваного впливу факторів дозволив визначити вплив на фондівдачу вихідних чинників – продуктивності праці та показника, зворотного до фондоозброєності

працівників підприємства, а також їхній синергетичний ефект. Так, за рахунок зростання продуктивності праці фондівдача підвищилась за досліджуваний період на 8,2 грн./грн., або на 95,7%. Але різке падіння показника, зворотного до фондоозброєності, що було обумовлено надмірним зростанням вартості основних засобів призвело до зниження фондівдачі на 5,3 грн./грн., або на більш ніж 61,8%. Окрім того, негативна синергія при прийнятті господарських рішень щодо таких економічних явищ, як «продуктивність праці» та її «озброєність» основними засобами на ТОВ «ЮГФУД» у 2020-2022 рр. призвела до додаткового падіння фондівдачі ще на 5,06 грн./грн., або на більш ніж 59%.

3.2 Заходи щодо підвищення фондівдачі на підприємстві

Як показали результати аналізу другого розділу виконаного дослідження, ТОВ «ЮГФУД» нагально потребує оновлення основних виробничих фондів, оскільки їхній знос у 2022 р. досяг величини 34817 тис. грн. Коефіцієнт зносу підвищився з 0,210 у 2020 р. до 0,412 у 2022 р., відповідно коефіцієнт придатності зменшився з 0,79 у 2020 р. до 0,588 у 2022 р. Тому для вирішення поставлених у даній бакалаврській роботі завдань ми пропонуємо ТОВ «ЮГФУД» інноваційно-інвестиційний захід, спрямований на відновлення застарілих основних засобів, і тим самим покращити важливіші показники ефективності застосування основних виробничих фондів підприємства.

Запропонований захід. Придбання техніко-технологічного обладнання для додаткового випуску продуктів харчування, які користуються найбільшим попитом у населення Одеської області. Дослідження асортиментної пропозиції підприємства показало, що до таких товарів відносяться Ролліні з куркою, з бринзою та шпинатом, з телятиною, а також Пельмені Хуторок, Тісто листово-дріжжове фасоване.

Ми пропонуємо замість застарілої варенично-пельменної машини випуску 1998 р., яка тепер функціонує на підприємстві й складається з двох

основних частин – завантажувальної секції і транспортера з штампувальним барабаном (рис. 3.1), придбати пельменний автомат іноземного виробництва.

Рис. 3.1 – Варенично-пельменна машина

Джерело: побудовано автором на основі [51]

Завантажувальна секція варенично-пельменної машини виконана у вигляді тумби, у верхній частині якої розміщено два бункери: для тіста і фаршу. У бункерах змонтовані шнеки, які приводяться в обертання зірочками і ланцюговою передачею. Транспортер складається з рами, на якій змонтовано три ролики: ведучий, підтримуючий і ведений. Над підтримуючим роликом встановлений штампувальний барабан, який за допомогою важеля з ексцентриком може підніматися або опускатися на рухому стрічку транспортера.

Головними недоліками використовуваної на ТОВ «ЮГФУД» варенично-пельменної машини є ручне завантажування тіста та фаршу в бункери, а також її невелика потужність – 400 кг пельменів на годину. Її експлуатація потребує

участі 2-х операторів й одного робітника, що транспортує сировину та готову продукцію.

З урахуванням багатофункціональності ми пропонуємо підприємству придбати автомат з виготовлення пельменно-вареничної продукції HLT-700 від фірми АНКО (рис. 3.2).

Рис. 3.2 – Автомат з виготовлення пельменно-вареничної продукції
HLT-700 від фірми АНКО (Тайвань)

Джерело: побудовано автором на основі [47]

На одній базі апарата по виготовленню напівфабрикатів можна виробити до 200 видів виробів з тіста з начинкою. Це пельмені і вареники (різної форми), хінкалі, манти, чебуреки, піріжки, біляші, бурятські бузи, самса, м'ясні палички, равіолі (круглі, квадратні, прямокутні), пельмешки для дітей та ін. Вагу виробу можна настроїти від 2 до 200 грам. Співвідношення тіста і начинки може бути змінене від 70%/30% до 30%/70%. Можуть бути використані різні начинки від жирних пельменних фаршів до різних вареничних начинок з

додаванням капусти або картоплі, при цьому цільні кускові включення можуть досягати розміру до 10 мм. Настроювання машини і переналагодження з продукту на продукт відбувається протягом 5...10 хвилин, при цьому кількість браку є мінімальною.

Техніко-технічна характеристика автоматів з виготовлення пельменно-вареничної продукції серії HLT-700:

Продуктивність, кг/год. 700-800.

Вага пельменя, гр. 5...7, 10...12, 18...20.

Споживана потужність, кВт 1,1 - 1,5.

Габаритні розміри, мм 470 ×1150....470×1150 500×1515.

Маса, кг 160 - 240.

Використання інструмента для складання і розбирання формувальника зведене до мінімуму. У результаті апарат повністю легко розбирається протягом кількох хвилин для миття та гігієнічної обробки. Переваги, особливо універсальність і простота у використанні, роблять автомати для виготовлення пельменів і вареників ANKO практично ідеальними як для невеликих пельменних підприємств, так і для середніх цехів.

Вартість обладнання, включаючи витрати на його придбання, на доставку на підприємство, монтажне та пусконаладжувальне виробництво становить 4120 тис. грн. Остаточна вартість варенично-пельменної машини, яку ми пропонуємо замінити на даний час складає 80 тис. грн. Розглянемо детальніше вказаний захід з точки зору його економічної доцільності, а також впливу на ефективність застосування основних засобів ТОВ «ЮГФУД», зокрема, на показник фондівіддачі підприємства.

1. Питома вага пельменно-вареничної продукції у 2022 р. складала приблизно 8% від загального обсягу реалізації 515673 тис. грн., а продуктивність запропонованого до придбання автомата серії HLT-700 в 2 рази вища в порівнянні з продуктивністю застарілої варенично-пельменної машини, яку планується реалізувати за остаточною вартістю. Тому реалізована пельменно-варенична продукція зросте на величину $(515673 \times 8/100) = 41253,1$

тис. грн. й складатиме 82506,2 тис. грн.

Річний економічний ефект (E_k) від впровадження автомату з виготовлення пельменно-вареничної продукції HLT-700 у ТОВ «ЮГФУД» може бути розрахований за допомогою наступної формули:

$$E_k = BE_k - P_v, \quad (3.1)$$

де BE_k – валовий економічний ефект, тис. грн.

P_v – поточні витрати на обслуговування автомату, тис. грн.

Розглянемо більш детально кожен доданок правої частини (3.1). Валовий економічний ефект BE_k представляє собою різницю між вартістю нової річної продажі пельменно-вареничної продукції та капітальними витратами на придбання, доставку та монтаж автомату серії HLT-700.

$$BE_k = 82506,2 - 4120 = 78386,2 \text{ (тис. грн.)}.$$

Поточні витрати на обслуговування автомата містять такі складові: заробітна платня одного оператора, податки, витрати на сировину, електроенергію й воду. За оцінками фахівців техніко-економічних служб підприємства поточні витрати складуть приблизно 70100 тис. грн.

Таким чином, згідно з формулою (3.1) чистий річний економічний ефект від впровадження автомату серії HLT-700 з виробництва пельменно-вареничної продукції у ТОВ «ЮГФУД» буде дорівнювати:

$$E_k = BE_k - P_v = 78386,2 - 70100 \approx 8286,2 \text{ (тис. грн.)}.$$

Окрім того, загальний об'єм реалізації пельменно-вареничної продукції підприємства підвищиться ще на 80 тис. грн. за реалізацію застарілої варенично-пельменної машини, на яку є реальний попит з боку власників невеликих кафе м. Одеси. Отже, річний економічний ефект від впровадження запропонованого

заходу на ТОВ «ЮГФУД» становитиме $8286,2 + 80 = 8366,2$ (тис. грн.).

Капітальні витрати при цьому складатимуть 4120 тис. грн. Отже, індекс прибутковості даного заходу дорівнює $8366,2/4120 = 2,0$. Термін окупності даного проєкту – це величина, зворотна до індексу прибутковості, тобто дорівнює $1/2,0 = 0,5$ (року).

Таким чином, можна зробити висновки, що запропонований захід з оновлення технологічного устаткування у вигляді придбання автомату серії HLT-700 з виробництва пельменно-вареничної продукції у ТОВ «ЮГФУД» буде економічно обґрунтованим й доцільним.

2. Розглянемо тепер вплив даного заходу на ефективність використання основних засобів підприємства, зокрема, на показник його фондовіддачі. Останній розрахуємо виходячи з наступних міркувань. Проєктна річна реалізація за умови незмінності всіх інших умов складатиме $515673 + 41253,1 + 80 = 557006,1$ тис. грн.

Що стосується знаменника показника ΦB , то він теж зросте приблизно на $(4120 - 80)/2 = 2020$ тис. грн. і складатиме $79763 + 2020 = 81783$ тис. грн. Тут 79763 тис. грн. – середньорічна вартість основних виробничих засобів ТОВ «ЮГФУД» у 2022 р.

Таким чином, в результаті реалізації запропонованого заходу з придбання нового технологічного устаткування фондовіддача основних виробничих засобів підприємства дорівнюватиме 6,81 (грн./грн.), тобто зросте на $6,81 - 6,41 = 0,4$ (грн./грн.), або на 6,2%.

З метою визначення, яка частина приросту фондовіддачі обумовлена зміною продуктивності праці, а яка – динамікою показника, зворотного до фондоозброєності працівників підприємства, скористаємось побудованою вище двох факторною детермінованою моделлю, підставивши проєктні значення вказаних чинників. Результати розрахунків впливу факторів на приріст фондовіддачі наведено в додатку А.

Отже, підвищення продуктивності праці в результаті впровадження нового технологічного устаткування у вигляді придбання автомату HLT-700

фірми АНКО з виготовлення пельменно-вареничної продукції забезпечила приріст фондівдачі на ТОВ «ЮГФУД» на 0,67 грн./грн., або на 10,45 %.

У той же час зміна показника, зворотного до фондоозброєності, обумовила падіння фондівдачі на 0,11 грн./грн., або на 1,73%. При цьому синергія вихідних чинників була негативною і обумовила зниження фондівдачі на 0,16 грн./грн., або на 2,52%, що вказує на існуючі певні недоліки в управлінні процесами взаємодії та координації при експлуатації нових основних виробничих засобів на ТОВ «ЮГФУД».

Результати впровадження заходів щодо підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ЮГФУД» наведено в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Результати впровадження заходу щодо підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ЮГФУД»

Запропоновані заходи	Чистий річний прибуток, тис. грн.	Капітальні витрати, тис. грн.	Індекс прибутковості	Термін окупності, роки	Зміна фондівдачі за факторами
Впровадження автомату з виготовлення пельменно-вареничної продукції HLT-700 фірми АНКО	8366,2	4120	2,0	0,5	На 0,4 грн./грн., або на 6,2%. У тому числі, за рахунок росту продуктивності праці на 0,67 грн./грн., або на 10,45 % і за рахунок зміни показника, зворотного до фондоозброєності, на -0,11 грн./грн., або на -1,73 %. Синергетичний ефект дорівнював -0,16 грн./грн., або -2,52%.

Джерело: розраховано автором

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження сучасних підходів до управління логістичною системою на підприємстві ТОВ «ЮГФУД» ми дійшли наступних висновків та рекомендацій:

1. Термін «основні засоби» з'явився у вітчизняній економічній літературі на початку ХХІ ст. в бухгалтерському обліку і аудиті в зв'язку з виходом Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 зі змінами станом на 1 січня 2000 р., яке рекомендувало замість терміну «фонди» використовувати у звітності підприємств поняття «засоби» з відповідним виділенням основних і оборотних засобів.

2. У системі техніко-економічних характеристик ефективності використання основних засобів підприємства показник фондівдачі займає головне місце. Поряд з фондівдачею застосовуються також показники фондоемності продукції, фондорентабельності, які узагальнено характеризують ефективність застосування всієї сукупності основних засобів на підприємстві

3. Існують також часткові показники ефективності використання окремих груп основних засобів, зокрема, їх активної частини: коефіцієнт екстенсивного завантаження устаткування, коефіцієнт інтенсивного завантаження, коефіцієнт інтегрального використання основних фондів, коефіцієнт змінності роботи обладнання, коефіцієнт використання змінного режиму та ін.

4. Основною метою діяльності ТОВ «ЮГФУД» є виробництво і реалізація харчової продукції, серед якої однорідні групи «Ролліні та аналоги», «Кріспі», «Роллі», бонетна продукція, тісто Філо, хліба тощо. На підприємстві діє лінійно-функціональна організаційна структура управління. Вона базується на розподілі повноважень та відповідальності за функціями управління, а також на прийнятті рішень по вертикалі. Управління на підприємстві організовується за лінійною схемою, функціональні ж підрозділи апарату управління лише допомагають лінійним керівникам вирішувати поставлені завдання.

5. Аналізуючи господарські показники діяльності ТОВ «ЮГФУД» за 2020-2022 рр., можна зробити такі висновки: середня вартість сукупного капіталу у 2022 р. мала значення – 158510 тис. грн., що на 99103 тис. грн. або в 2,7 рази більше у порівнянні з 2018 р. та на 47568 тис. грн. або на 42,9% більше ніж у 2021 р. Середня вартість власного капіталу у 2022 р. склала 17578 тис. грн., що на 15115 тис. грн. або на 7,1 рази більше у порівнянні з 2020 р. та на 8380 тис. грн. або на 91,1% більше відносно 2021 р. Збільшення розміру власного капіталу є позитивним для підприємства.

6. За період 2020- 2022 рр. на підприємстві спостерігалось значне збільшення чистого доходу від реалізації продукції та прибутку від операційної діяльності позитивно відобразилось на показниках ефективності використання основних засобів ТОВ «ЮГФУД». Однак враховуючи те, що вартість основних засобів за 2020-2022 рр. зросла в 3,1 рази, а чистий дохід в 2,3 рази – фондівіддача зменшилась з 8,57 грн./грн. у 2022 р. до 6,41 грн./грн. у 2020 р. (на 25,2%), рентабельність основних фондів підвищилась з 38,0% у 2020 р., до 44,5% у 2021 р. та до 55,3% у 2022 р.

7. Оскільки за досліджуванним підприємством ТОВ «ЮГФУД» у нашому розпорядженні є статистичні дані лише за 2020-2022 рр., тобто за три роки, то мова не може йти про використання імовірнісних моделей як інструментів виявлення резервів підвищення ефективності застосування основних засобів підприємства. Тому в даній кваліфікаційній роботі залишається розраховувати лише на використання детермінованих факторних моделей, які дають задовільні результати аналізу і на коротких часових рядах.

8. В результаті реалізації запропонованого заходу з оновлення технологічного устаткування у вигляді придбання автомату з виготовлення пельменно-вареничної продукції HLT-700 фірми АНКО фондівіддача основних виробничих засобів підприємства дорівнюватиме 6,81 грн./грн., тобто зросте на 0,40 грн./грн., або на 6,2%.

9. З метою визначення, яка частина приросту фондівіддачі обумовлена зміною продуктивності праці, а яка – динамікою показника, зворотного до

фондоозброєності працівників підприємства, скористаємось побудованою двох факторною детермінованою моделлю, підставивши проєктні значення вказаних чинників.

10. Розрахунки за методом виявлення ізольованого впливу чинників показали, що за рахунок зростання продуктивності праці фондівдача ТОВ «ЮГФУД» підвищиться на 0,67 грн./грн., або на 10,45%, а за рахунок зміни показника, зворотного до фондоозброєності працівників підприємства, вона знизиться на 0,11 грн./грн., або на 1,73%. У той же час синергія вихідних факторів негативно вплинула на досліджуваний показник ефективності застосування основних засобів, він знизився 0,16 грн./грн., або на 2,52%.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Астапова Г. В., Пілецька С. Т., Біскупська І. В. Фінансові механізми відтворення та оновлення основних фондів підприємств : монографія. Київ : НАУ, 2012. 200 с.
2. Библик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів : тлумачення, словотворення та слововживання / за ред. С. Я. Єрмоленко. Харків : Фоліо, 2006. 623 с.
3. Бондарчук В. В. Підходи до аналізу стану та ефективності використання об'єктів нерухомого майна. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Економіка*. 2013. Вип. 24. С. 262–265.
4. Борисюк І. О., Ткаченко І. І. Резерви підвищення ефективності використання основних фондів підприємства. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2010. № 18. С. 287–290.
5. Бутинець Т. А. Основні засоби : точка зору економіста. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. № 23. С. 22–36.
6. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський словник. Житомир : Рута, 2001. 224 с.
7. Вовк А. А., Вовк Ю. А., Чуприкова З. В. Основные средства: проблемы характеристики наличия, движения, классификации и оценки эффективности использования. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 217–221.
8. Геращенко І. О., Стрижко О. А. Управління ефективністю використання основних засобів. *Економіка і регіон*. 2015. № 4(53). С. 23-28. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/810e4115-5385-43cd-9630-1f1b194a0f90/content>
9. Гречко А. В., Гречухін А. С. Оцінка ефективності виробничої діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4744>

10. Денисюк О. М. Аналіз стану та ефективності використання основних засобів на підприємствах машинобудівної галузі Вінницької області. *Ефективна економіка*. 2015. № 9. URL :

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4468>

11. Домбровська Н. Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація. *Економічні науки. Сер. Облік і фінанси*. 2012. Вип. 9 (1). С. 340–349.

12. Дробишева О. О., Віташ Н. М. Оптимізація структури основних фондів та їх значення у досягненні підприємством своїх цілей. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер. Економіка*. 2016. Вип. 2 (6). С. 63–68. URL : <https://msu.edu.ua/visn/wp-content/uploads/2016/12/2-6-2-2016-11.pdf>

13. Економічний енциклопедичний словник. URL:
<https://subject.com.ua/economic/slovník/index.html>

14. Економічний словник-довідник. URL:
<https://subject.com.ua/economic/dict/822.html>

15. Ендовицкий Д. А., Мокшина К. Н. Сущность основных средств как объекта бухгалтерского учета в контексте проблем учета капитала. *Финансовая аналітика : проблемы и решения*. 2013. № 24 (162). С. 2–9.

16. Жердев Э. В. Методичні засади формування амортизаційної політики на підприємствах. *Облік і фінанси АПК*. 2011. № 1. С. 1–5. URL:
<http://magazine.faa.org.ua/metodichni-zasadi-formuvannya-amortizaciynoi-politiki-na-pidpriemstvah.html>

17. Іляш О., Кантур Ж. Продуктивність та ефективність праці, резерви її шляхи їх підвищення. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2009. Вип. 19.1. С. 164–166.

18. Кайдалова Г. О., Ларка М. І. Дослідження ефективності використання основних фондів підприємств. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2013. № 67 (1040). С. 103–109.

19. Ковальчук Н. О., Побіжан Т. А. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 910–914. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/10/206.pdf>
20. Кудін С. М. Тенденції формування і використання основних виробничих фондів м'ясної промисловості України. *Наукові записки. Економічні науки*. № 12. Т. 18. С. 26–31.
21. Кузьмін Д. Л. Основні засоби і основні фонди: порівняльний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 2 (23). С. 148–155.
22. Кузьмін О. Економічна ефективність використання основних засобів підприємства. *Науковий вісник національного лісотехнічного університету України*. 2010. № 20(9). С. 240–245.
23. Лесняк В. А. Экономическая сущность основных средств и их идентификация в бухгалтерском учете. *Terra Economicus*. 2013. № 1, т. 11, ч. 2. С. 54–59.
24. Лищенко О. Г., Півненко В. В. Оптимізація амортизаційної політики підприємства. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 4. С. 70–75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2015_4_11
25. Лопатников Л. И. Экономико-математический словарь : словарь современной экономической науки. 5-е изд., перераб. и доп. М. : Дело, 2003. 520 с.
26. Мармуть Л. О. Матеріально-технічне забезпечення регіональних АПК. *Економіка АПК*. 2007. № 2. С. 11–19.
27. Методи амортизації основних засобів. URL: <https://zakon.help/article/metodi-amortizacii-osnovnih-zasobiv-oz>
28. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку нематеріальних активів від 16 листопада 2009 року N 1327. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MF09109?an=447&ed=2013_12_30
29. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_014

30. Морозова А. В., Трубникова Т. В., Мартынова Н. А. Сущность, классификация и структура основных фондов организации. *Таврический научный обозреватель*. 2017. № 3 (20). С. 48–53.

31. Назарбаева І. Прискорена амортизація : чи варта шкурка вичинки? URL: <https://www.buh24.com.ua/priskorena-amortizatsiya-chi-varta-shkurka-vichinki/>

32. Неміш Ю. В. Формування основних засобів та управління ними у м'ясопереробних підприємствах : дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук : 08.00.04. Львів, 2015. 214 с.

33. Овод Л. В. Принципи амортизаційної політики промислового підприємства. *Економіка : реалії часу*. 2015. № 2(18). С. 89–93. URL: <https://economics.opu.ua/files/archive/2015/No2/89-93.pdf> (дата звернення: 12.08.2023).

34. Осипов В. И. Методы факторного анализа и планирования в промышленности : учеб. пос. Київ : УМК ВО при Минвузе УССР, 1989. 212 с.

35. Островецький В. І. Амортизаційна політика України в системі інструментів податкового стимулювання інвестиційно-інноваційної активності. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 2 (48). С. 121–131.

36. Пащенко Н. В. Теоретичні засади обліку основних засобів. *Економіка та держава*. 2009. № 1. С. 58–59.

37. Податковий кодекс України від 13.08.2020. URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/nalogovy-kodeks/>

38. Пожуєва Т. О., Швець Ю. В. Дослідження ефективності використання основних фондів промислового підприємства. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2013. Вип. 5. С. 37–43.

39. Показники використання та відтворення основних фондів. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/17nebava_ekonomika_organizaciya_virobni_choyi_diyalnosti/56.htm

40. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 8 «Нематеріальні активи». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/REG4043?an=16>

41. Про компанію – ТМ Valesto. URL: <https://valesto.org/pro-kompaniyu/>
42. Самбурська Н. І. Обліково-аналітичне забезпечення управління основними засобами: теорія і практика (на прикладі підприємств водопровідно-каналізаційного господарства) : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2015. 289 с.
43. Сегеда С. А. Теоретичні підходи до класифікації основних фондів підприємств аграрної сфери. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Сер. : Економічні науки*. 2010. № 4. С. 96–101.
44. Собко О. В., Бакай В. Й. Деякі аспекти аналізу методів нарахування амортизації основних засобів на промислових підприємствах. *Актуальні проблеми економіки в умовах глобальних викликів*. 2016. Вип. 11. С. 61–63.
45. Степанов И. Г., Матиевич А. С. Систематизация показателей анализа воспроизводства основных фондов. *Вестник Пермского университета*. 2012. Выпуск 1 (12). С. 66–76.
46. Сук Л. К., Сук П. Л. Облік власного капіталу. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2005. № 14. С. 73–78.
47. Технологічне обладнання для виробництва напівфабрикатів у тісті. Методичні вказівки до виконання лабораторної роботи з дисципліни «Технологічне обладнання підприємств з переробки продукції тваринництва». Таврійський державний агротехнологічний університет ім. Дмитра Моторного. Мелітополь. 2020. 31 с.
48. Ткаченко Н. Амортизація, знос основних засобів, нарахування, зміни у незалежній Україні. *Вісник економічної науки України*. 2012. № 2. С. 161–165.
49. Швець В. Я., Грекова В. А. До питання оцінки економічної ефективності оновлення основних фондів. *Ефективна економіка*. 2012. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1551>
50. ЮГФУД — Код ЄДРПОУ 40292090
URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/40292090/
51. Янковий О. Г. Детерміновані моделі факторного економічного аналізу в книзі: *Методологія статистичного забезпечення розвитку регіону* : Монографія за заг. ред. А. З. Підгорного. Одеса : Атлант, 2012. С. 125–143.

52. Янковой А. Г. Методы усложнения факторной детерминированной модели результативного экономического показателя. Матеріали 2-ї міжнар. наук.-практ. конф. «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики», 26-27 вересня 2013 р. Одеса : ОНЕУ, 2013. С. 253–255.

53. Янковий О. Г., Белік С. О. Показники ефективності використання й забезпечення підприємства основними виробничими фондами. Економіка підприємства : сучасні проблеми теорії та практики : матеріали 8-ї міжнар. наук.-практ. конф., 13-14 вересня 2019 р. Одеса : Бондаренко М.О., 2019. С. 185-186.

54. Янковий О. Г. Двоїстий характер показника фондоозброєності на підприємстві. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях*. Матер. XX міжнародної науково-практичної конференції. 14 квітня 2022 р. Одеса. ОНЕУ. С. 96-98. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua>

55. Янковий О. Г., Чернишова О. Б. Причини неоптимальності фондоозброєності в промисловості України. *Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях* : зб. матеріалів XIX Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю Одеського національного економічного університету, 17-18 травня 2021 р. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. с.129-131.

56. Янковий О. Г., Янковий В. О. Співвідношення динаміки продуктивності праці та фондоозброєності як індикатор оптимальності координації основних фондів і чисельності персоналу на підприємстві. *Економіка України*. 2020. № 8. С. 40-57.

57. Ярмоліцька О. Методика оцінки стану, ефективності використання основних засобів залізниць та процесів їх відтворення. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Сер. Економіка і управління*. 2013. Вип. 23-24. С. 217–225.

ДОДАТКИ

Таблиця А – Розрахунок абсолютного й відносного впливу чинників на показник фондівдачі ТОВ «ЮГФУД» в результаті впровадження запропонованого заходу з оновлення технологічного устаткування шляхом придбання автомату HLT-700 з виготовлення пельменно-вареничної продукції

Приріст	Метод ланцюгових підстановок		Метод виявлення ізолюваного впливу факторів	
	Абсолютний приріст, грн./грн.	Відносний приріст, %	Абсолютний приріст, грн./грн.	Відносний приріст, %
$\Delta\Phi B$	0,40	6,20	0,40	6,20
$\Delta\Phi B_{(III)}$	0,67	10,45	0,67	10,45
$\Delta\Phi B_{(I\&II\&O)}$	-0,27	-4,25	-0,11	-1,73
S	-	-	-0,16	-2,52
Сумарний вплив усіх факторів	0,40	6,20	0,40	6,20

Джерело: розраховано автором